

Delårsrapport augusti 2019, Bollebygds kommun

**BOLLEBYGDS
KOMMUN**

<u>1. SAMMANFATTNING</u>	<u>4</u>
<u>2. OMVÄRLDEN OCH BOLLEBYGD.....</u>	<u>5</u>
2.1 KONJUNKTURUTVECKLINGEN	5
2.2 KOMMUNERNAS EKONOMI	5
2.3 BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN	6
<u>3. VERKSAMHETEN I BOLLEBYGDS KOMMUN.....</u>	<u>7</u>
3.1 BARN OCH UNGA	7
3.2 ÄLDRE, FUNKTIONSNEDSÄTTA OCH INDIVID- OCH FAMILJEOMSORGEN	7
3.3 KOMMUNENS ARBETE MED EXPLOATERING, FASTIGHETER, MILJÖ MM	9
3.4 VÄSENTLIGA HÄNDELSE SOM INTRÄFFAT EFTER DELÅRSPERIODENS SLUT	10
<u>4. UPPFÖLJNING AV KOMMUNFULLMÄKTIGES MÅL</u>	<u>11</u>
4.1 ARBETE OCH FÖRETAGANDE	11
4.2 TRYGGHET, UPPVÄXT OCH ÅLDRANDE	15
4.3 MILJÖSMART KOMMUN	18
4.4 KOMMUNFULLMÄKTIGES MÅL FÖR GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING	19
4.6 SAMMANSTÄLLNING PROGNOSE FÖR MÅLUPPFYLLELSE	20
4.7 KOMMUNSTYRELSENS SAMLADE BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSEN	21
<u>5. PRESTATIONER</u>	<u>22</u>
5.1 FÖRSKOLA OCH SKOLA	22
5.2 ÄLDREOMSORG	23
5.3 FUNKTIONSNEDSÄTTA	23
5.4 INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG	24
<u>6. EKONOMISKT RESULTAT OCH FINANSIELL ANALYS</u>	<u>25</u>
6.1 RESULTATANALYS	25
6.2 FINANSIELL STÄLLNING	27
6.3 BUDGET FÖR NÄMNDER MM	29
6.4 DRIFTSREDOVISNING	30
6.5 INVESTERINGSREDOVISNING	34
6.6 KONCERNEN	35
6.7 KOMMENTARER OCH ANALYSER AV KOMMUNENS EKONOMI	36
<u>7. RÄKENSKAPER</u>	<u>39</u>
7.1 RESULTATRÄKNING	39
7.2 BALANSRÄKNING	40
7.3 NOTER	41
7.4 REDOVISNINGSPRINCIPER	45

8. MEDARBETARE	47
8.1 PERSONALSTATISTIK	47
8.2 KOMPETENSFÖRSÖRJNING	47
8.3 MÅNGFALD OCH JÄMSTÄLLDHET	49
8.4 ARBETSMILJÖ OCH HÄLSA	49
9. INTERNKONTROLL	50
10. REVISIONSBERÄTTELSE	51

Bilden på framsidan föreställer Olsfors skola.

1. Sammanfattning

Enligt lagen om kommunal redovisning ska varje kommun lämna minst en delårsrapport varje år. Detta är årets första – och enda – delårsrapport och gäller perioden januari-augusti. Den är kommunstyrelsens rapport till kommunfullmäktige. Det finns fyra nämnder i kommunen som också lämnar var sin delårsrapport: utbildningsnämnden, socialnämnden, samhällsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen. Om man önskar fördjupning kring bl.a. måluppföljningen så hänvisas till dessa nämndsrapporter.

Av de totalt 25 målen som angavs i budgeten förväntas i nuläget 18 att uppnås helt, 6 att uppnås delvis och 1 att inte nås alls. Det är målet om ett ekonomiskt resultat på minst 3 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag, som inte beräknas att nås.

Prognosen för helåret är ett resultat på 7 miljoner kronor (mnkr). Resultatet motsvarar 1,3 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. I resultatet finns reavinster på ca 6,8 mnkr, dessa är av engångskaraktär och exklusive dessa så gör alltså kommunen ett resultat på endast 0,2 mnkr. Det är ett mycket svagt resultat, och det finns samtidigt betydande utmaningar de närmaste åren med stora investeringsbehov och ett ökande behov av bl.a. äldreomsorg.

Nämnderna väntas tillsammans visa ett underskott på knappt 11 mnkr varav socialnämndens underskott utgör 17,4 mnkr. Utbildningsnämnden väntas visa överskott med 3,5 mnkr – men då ska man komma ihåg att nämnden tilldelades en ökad budget med 7 mnkr under året.

Under perioden har nettokostnaderna ökat med 11 procent jämfört med samma period föregående år. Prognosen är en nettokostnadsökning för helåret på 9,2 procent. Skatteintäkterna och de generella statsbidragen väntas öka med 6,2 procent för helåret, nettokostnaderna ökar alltså mer än skatteintäkterna, det är inte långsiktigt hållbart.

Investeringsbudgeten för 2019 är 116,2 mnkr och av detta beräknas ca 27 mnkr att nyttjas. Kommunen kan investera allt med egna medel, dvs inget ökat lånebehov i år.

Antal tillsvidareanställda har ökat från 617 stycken i augusti 2018 till 639 stycken i augusti 2019. Det är en ökning med 22 personer eller 3,6 procent. Antal timmar utförda av timavlönade minskade dock med 13 procent vilket motsvarar runt 6 årsarbetare.

Sjukfrånvaron har ökat från 6,7 till 7,7 procent.

2. Omvärlden och Bollebygd

2.1 Konjunkturutvecklingen

Den svenska ekonomin är inne i en avmattningsfas. Efter att BNP ökade med preliminärt 2,4 procent 2018 så pekar nu prognoserna på en ökning med måttliga 1,3 procent 2019 enligt Sveriges kommuner och landsting (SKL). Trots en så låg siffra så är det ändå ingen lågkonjunktur ännu eftersom bl.a. arbetslösheten är fortsatt relativt låg, 6,9 procent i juli. Riskerna är dock ganska stora, med Brexit, handelskonflikter i världen och ökande skulder i flera länder som t ex Italien och sämre konjunktur i Tyskland. SKL menar dock att svensk utrikeshandel inte väntas bli något stort sänke för BNP-tillväxten i Sverige framöver, delvis för att kronan är svag. Det är istället nedgången av bostadsbyggandet som har en markant påverkan.

Arbetslösheten i åldern 15-74 år var 6,3 procent 2018 och den har ökat något sedan dess. Fram till 2022 tror SKL att den ökar till 6,8 procent.

Dämpad tillväxt och låga ökning av skatteunderlaget framöver

För kommunernas del så är utvecklingen av skatteunderlaget centralt. Det är dessa pengar som kommunerna "lever av" och som leder till skatteintäkter. Efter att ha ökat med 1,0 respektive 1,1 procent 2017 och 2018 och med prognostiserat 1,2 procent 2019 så blir det enbart en ökning med 0,3 procent för respektive år 2020 och 2021. Siffrorna gäller reall, efter att inflationen är borträknad. Denna ökning med 0,3 procent ska klara av att finansiera välfärd för en ökad andel äldre och barn i befolkningen, vilket kommer att kräva effektiviseringar, ambitionssänkningar, besparingar eller skattehöjningar. SKL har varnat för detta under många år, men nu kryper det närmare i tid.

En positiv trend (för skuldsatta kommuner) är att räntenivåerna troligen kommer att fortsatt ligga på låga nivåer under många år. Reporäntan är kvar på -0,25 där den har legat sedan december 2018. I juli 2019 skriver Riksbanken att man kommer att höja räntan vid slutet av året eller början av nästa år. Men detta har man skrivit många gånger tidigare och eventuella höjningar kan komma att skjutas ännu längre fram i tiden.

2.2 Kommunernas ekonomi

Kommunerna har visat goda ekonomiska resultat under flera år. Resultaten 2018 innebar dock en försämring med 10 miljarder kronor jämfört med 2017. Resultaten uppgick till 14 miljarder¹ kronor eller 2,6 procent av kommunernas intäkter i form av skatter och generella statsbidrag.

110 kommuner väntas visa underskott under 2019

69 kommuner hade ett negativt resultat och så många har det inte varit sedan 2008. Under 2019 pekar mycket på att resultaten blir ännu sämre, summan av kommunernas prognoser som de gjorde efter april, är ett överskott med 7,9 miljarder för 2019. Hela 110 kommuner visade en negativ prognos. Samtidigt är investeringsbehoven fortsatt stora, och då krävs högre överskott än detta för att slippa lånefinansiera alltför stor del.

2.3 Befolkningsutvecklingen

Tabell 1.

	2019	2018
Antal invånare början av året	9 427	9 262
Antal födda	+64	+49
Antal döda	-36	-48
Födelsenetto	+28	+1
Inflyttning	+292	+363
Utflyttning	-339	-277
Flyttnetto	-47	+86
Invandring	+38	+34
Utvandring	-16	-12
Invandringsnetto	+22	+22
Antal invånare den 31 juli*	9 434	9 371

*Summeringen för 2019 diffar med 4 pga preliminära justeringar som gjorts under året. Siffrorna blir inte definitiva förrän efter årets slut.

flyttnettot aldrig varit negativt, vilket det alltså är nu. Invandringsnettot är positivt,

Befolkningen har ökat med sju personer under perioden januari-juli i år, från 9 427 stycken till 9 434 stycken. Se tabellen till vänster.

Flyttnettot, som visar på in- och utflyttningar inom landet, är negativt, det är 47 fler som flyttat ut från kommunen än som flyttat in. Under de senaste fem åren så har

¹ Resultatet är fortfarande preliminärt då några kommuner ännu inte har rapporterat sina resultat.

+38, detta visar på hur många som flyttar mellan kommunen och ett annat land. Det kan vara både svenska eller utländska medborgare, dock måste man ha uppehållstillstånd i landet. Invandringsnettot har varit ungefär detsamma de senaste fem åren, bortsett från 2016 då det var endast +3 för perioden januari-juli. Antal födda har varierat mellan 49-64 stycken för perioden januari-juli sedan 2015. Antal döda har varierat mellan 36-51.

Tabell 2.

Åldrar	Grupp	Antal invånare juli 2019	Förändring ett år (12 mån)
0	Nyfödd	64	+12
1-5	Förskola	545	-63
6-9	F-klass+lågst.	535	+2
10-12	Mellanstadie	415	+28
13-15	Högstadie	372	+9
16-18	Gymnasium	344	+25
19-64	Vuxen	5 132	-12
65-74	Yngre pensionär	1 128	+7
75-84	Äldre pensionär	684	+49
85-	Äldre äldre	215	+6
	Summa	9 434	+63

Ålder ovan är den ålder man fyller under 2019.

Skolklasserna är de som man går i under höstterminen 2019. Dvs fyller man 6 år i år så påbörjar man F-klass och ingår i de 535 stycken barn mellan 6-9 år. Fyller man 18 år i år så börjar man år 3 på gymnasiet.

sedan. detta inte stämmer fullt ut med antal
De allra äldsta, över 85 år, är sex fler.

Jämför man juli månad 2018 med juli månad 2019, dvs på 12 månaders sikt, har befolkningen ökat med 63 personer. Förskoleåldrarna har minskat med 63 barn och grundskoleåldrarna har ökat med totalt 39 barn. (Ålder är i det här sammanhanget den ålder som man fyller under året.)

Gymnasieåldrarna är 25 fler. Slår man samman alla "barnåldrar" 1-18 år, är det en ökning med endast en person jämfört med läget för ett år

3. Verksamheten i Bollebygds kommun

3.1 Barn och unga

Utbildningsnämnden är huvudman för all verksamhet inom skolväsendet i Bollebygds kommun samt för kultur och fritid. Från och med mars så är nämnden nybildad från att ha ingått i den gemensamma bildnings- och omsorgsnämnden.

Det finns sju förskolor i kommunen, samtliga i egen regi. Fem av dessa finns i Bollebygd, en i Olsfors och en i Töllsjö. Kommunen erbjuder även omsorg på kvällar, helger och nätter. Det finns tre kommunala grundskolor: Bollebygdskolan, där även högstadiet finns, Töllsjöskolan och Örelundskolan. Dessutom finns en fristående skola, Gaddensskolan, upp till årskurs 6. All gymnasieverksamhet köps av andra kommuner eller fristående skolor, Inga gymnasieskolor finns i kommunen bortsett från introduktionsprogrammet för de elever som inte är behöriga till ett nationellt program. Skolorna i kommunen håller en hög kvalitet, det visar flera av de externa rankingar som genomförts, t ex Öppna jämförelser av Sveriges kommuner och landsting och Bästa skolkommun av Lärarförbundet.

En stor andel, jämfört med andra kommuner, av medarbetarna inom förskolan har en pedagogisk högskoleexamen, det ger förutsättningar för en verksamhet med hög kvalitet. Inom skolan råder en hög lärartäthet och även där är andelen medarbetare som har en pedagogisk högskoleexamen hög.

Med det sagt så finns det många betydande utmaningar framåt, framförallt ekonomin, att möta behov inom beslutade ekonomiska ramar, att trygga balansen mellan krav och resurser för att arbetssituationen skall vara rimlig för medarbetarna. Nämnden har i april antagit en åtgärdsplan för en budget i balans, som har följts upp av nämnden på sammanträdena i maj och juni.

Utbildningsnämnden har avvecklat 18 medarbetare inför höstterminens start. Barngrupperna inom förskolan är stora. Det råder en stor personalomsättning och sjukfrånvaron är relativt hög.

Under hela året har ett intensivt arbete pågått för att förbereda för den nya Fjällastorpskolan. Samgranskningen förväntas vara klar under september och

sedan återstår arbetet med detaljplanen. Som det ser ut i nuläget kan skolan, och tillhörande förskola och samlingsal, vara klar tidigast januari 2024.

3.2 Äldre, funktionsnedsatta och individ- och familjeomsorgen

Äldreomsorgen i Bollebygds kommun består av fem olika enheter: Stöd i ordinärt boende (hemtjänst), Bollegårdens äldreboende med två avdelningar för somatik respektive demens samt en korttidsenhet, och slutligen hemsjukvården. Fram till mars ingick hela verksamheten i bildnings- och omsorgsnämnden då den delades i en utbildningsnämnd och en socialnämnd.

Det första halvåret har verksamheten arbetat med att implementera en modell för systematisk informations-, mötes- och beslutsstruktur i verksamheterna. Den har inneburit att organisationens strukturer har stärkts. Informations- och beslutsvägar har blivit tydligare för alla medarbetare.

Tidigt på året, då ett litet underskott visade sig, gjorde äldreomsorgen åtgärder för att nå budget i balans. Underskottet handlar främst om att hemtjänstens verksamhet växer mer och snabbare än vad förvaltningen tidigare bedömt. Det innebär att personalgruppen också måste växa för att hinna med att utföra alla insatser, vilket inte ryms i budgetramen. En jämförelsevis hög sjukfrånvaro är också en del av orsakerna till budgetunderskottet. Även boendena har sett ett ökat tryck och det har uppstått kö till boendet. Många insatser har trots detta kunnat genomföras för att förbättra situationen för de äldre som har insatser från vår äldreomsorg. Ett lyckat exempel på det är Trygg hemgångsteamet, vilka har uppmärksammats i media för sina goda insatser för personer som kommer hem från sjukhus. Här lyckas de med att skapa trygghet och praktiska förutsättningar att komma hem till sig och slippa bo på korttidsboende för rehabilitering efter en sjukhusvistelse.

Arbetet med värdegrunden har fått extra skjuts under början av året då värdegrundsledarna har fått fortbildning. Värdegrunden har utökats från att bara ha innefattat den nationella värdegrunden för äldreomsorgen till att även innefatta de lokala värdeorden Professionalitet – Lika värde – Omsorg (LOP). LOP

har blivit ett vedertaget begrepp inom äldreomsorgen att utgå ifrån i fråga om värdighet men även i andra diskussioner och dilemman. Även äldreomsorgens egen vision för verksamheten ”ditt liv i en verksamhet av världsklass” visar sig inspirera medarbetarna och är nu väl känd som visionen för verksamheterna.

Verksamheten har under året arbetat med målet ett hållbart ledarskap. De är inom verksamheten definierat som ett nära och coachande ledarskap. För att verksamheterna ska lyckas att nå mål och visioner behövs framgångsfaktorn - chefer som arbetar nära och coachande. I syfte att skapa en organisation som är hållbar och effektiv, och som genomsyras av transparens, delaktighet och lika värde har man börjat arbeta utifrån en systematiskt informations-, mötes-, och beslutsstruktur. Den ger överblick för alla medarbetare om hur information ska delas, vilka möten som ska hållas och om vilka frågor, samt var i organisationen det fattas beslut. En ny uppföljningsmodell är också införd där det ingår fler uppföljningssamtal för alla medarbetare inklusive chefer, med närmaste chef. Syftet är att ge stöd, coaching, återkoppling samt följa upp vars och ens ansvarsområde. Det här är ett område som har många utmaningar för cheferna bland annat på grund av många medarbetare per chef.

Sinnenas trädgård har använts flitigt under sommaren.

Sinnenas trädgård som invigdes under hösten 2018 har använts flitigt under sommaren, både till vardag och till fest. Flera tillfällen för boende att bjuda in sina anhöriga till festligheter har också funnits. Hönsgården som finns i anslutning till Bollegården har uppskattats av många boende.

För äldreomsorgen kommer en stor utmaning vara att antalet äldre kommer att bli fler. Enligt en demografisk prognos kommer antalet personer över 80 år att vara 300 fler 2027 än 2017 vilket kommer ställa stora krav på verksamheterna. Idag får många fler en demensdiagnos än tidigare, psykisk ohälsa, ensamhet och missbruk ökar också hos den äldre befolkningen. Anhörigstödet behöver ökas för att stötta personer som vårdar en sjuk närstående. Det förebyggande arbetet måste utvecklas mycket för att möta upp behoven. Det är viktigt att nå ut till dem som inte har insatser från socialtjänstens äldreomsorg och sätta in tidiga förebyggande insatser för att förhindra psykisk ohälsa, ensamhet och inaktivitet.

Den förebyggande verksamheten bör innehålla bland annat träffpunkter på olika orter, utökad dagverksamhet för personer som lider av demenssjukdom, anhörigkonsulent och olika specialteam. Det kräver att lokalerna finns för utveckling samt att det finns tillräckliga resurser personalmässigt.

Inom område **funktionsnedsättning** finns ett gruppboende i kommunen och satellitlägenheter sammanlänkade i ett serviceboende. Det köps även några platser, som man bedömer inte kan utföras på hemmaplan. Kön växer och behovet av ett autisminriktat boende finns, men även för daglig verksamhet som växer. En samlokalisering är av vikt för att göra dagliga verksamheten mer mångfasetterad men även resurseffektiv, då det blir sårbart med små enheter. Dessa frågor är aktuella och initierade inom kommunen där man i alla instanser jobbar på en lösning.

Behovet av medarbetare är fortfarande stort inom omsorgsverksamheten och IFO, det har under våren varit svårt att rekrytera men genom olika lösningar har det infunnit sig en viss stabilitet. I april tillträdde den andra förvaltningschefen vilket innebär att samtliga chefer inom förvaltningen i nuläget är i tjänst.

Det första halvåret har verksamheten arbetat med att implementera en modell för systematisk informations-, mötes- och beslutsstruktur i verksamheterna. Den har inneburit att organisationens strukturer har stärkts. Informations- och beslutsvägar har blivit tydligare för alla medarbetare. Uppföljningsmodellen "den röda tråden" är på väg att införas i alla äldreomsorgens verksamheter. Den innebär tätare uppföljning med närmaste chef, på alla nivåer, vilket i sin tur skapar tydlighet i mål och uppdrag, ger stabilitet och trygghet. Det har även blivit tydligare vilka frågor som hör till vilket möte.

Individ- och familjeomsorgen utgörs av delarna myndighetsteam vuxna, myndighetsteam barn och unga, resursteam och nyanlända.

Arbetsmarknadsenheten ingår numera i resursteamet. Det finns tre enhetschefer inom området. Utanför kontorstid så köps den sociala jouren av Borås stad.

Under våren har det varit hög omsättning på medarbetare och sjukskrivningar på IFO myndighet men under sommaren har läget sakteliga stabiliserats.

Verksamheten har dragits med ett stort underskott på grund av köpt vård vuxna och för barn och unga. Även ekonomiskt bistånd har ökat under första halvåret men har under sommaren vänt utvecklingsriktningen efter insatser från

förvaltningen. I verksamheten har man även jobbat med att synliggöra och rikta insatser där man sett brister för att vända trenden på sikt.

3.3 Kommunens arbete med exploatering, fastigheter, miljö mm

Avseende exploateringsverksamheten har samtliga 31 tomter vid Tyftet 2 sålts eller reserverats. Arbetet med framtagande av översiktsplan och övriga planer pågår men har inte kunnat prioriteras på grund av brist på medarbetare. Arbetet med översiktsplan ges högsta prioritet under 2019 vilket innebär att främst personella resurser också måste finnas tillgängliga inom samtliga förvaltningar och enheter inom den kommunala organisationen. Konsult håller på att upphandlas för arbetet.

En strategi för bebyggelseutvecklingen är också under framtagande av konsult.

För att möta framtida befolkningsökning, miljökrav och exploateringsbehov i Bollebygds kommun har kommun under våren blivit delägare i GRYAAB. Spillvattenhanteringen från tätorterna Bollebygd, Olsfors och Hultafors kommer därmed kunna avledas till Ryaverket i Göteborg via Härryda kommuns VA-system. En förprojektering har påbörjats för att genomlys och konsekvensbeskriva olika ledningsdragningar.

3.4 Väsentliga händelser som inträffat efter delårsperiodens slut

Hulta golfklubb har inkommit i början av september med en begäran om ett bidrag för att täcka underskott i deras verksamhet. Kommunen har tidigare gått i borgen för klubben med 3,7 mkr men bidraget som klubben önskar är större än detta. Kommunstyrelsens arbetsutskott har tagit upp frågan, men utan att fatta något beslut. Istället kommer det att tas upp på kommunstyrelsens möte den 7 oktober.

Kommunfullmäktige godkände socialnämndens begäran om tilläggsanslag vid mötet den 19 september. Socialnämnden hade begärt 18,1 mkr i utökad budgetram men kommunfullmäktige godkände 5,2 mkr av dessa. Det innebär att kommunen efter detta har ett budgeterat resultat på 28 000 kronor. I budgetsiffrorna i denna rapport har ingen hänsyn tagits till detta, däremot i flera analyser.

4. Uppföljning av kommunfullmäktiges mål

Nedan beskrivs kommunfullmäktiges mål för 2019 och prognoserna för måluppfyllelsen. Nämndernas egna delårsrapporter kan ge ytterligare fördjupning.

4.1 Arbete och företagande

Mål 1

Kommunen ska under varje år under mandatperioden förbättra förutsättningarna för mindre och större näringsidkare verksamma i kommunen. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentarer

Kommunstyrelsens arbetsutskott tillsammans med kunnigchef och näringslivschef träffar kontinuerligt näringsidkare verksamma i kommunen, branschorganisationer och företagareföreningar. Utöver det träffar näringslivschef dessutom näringsidkare kontinuerligt. Under våren har också kommunen bjudit in alla företag till frukostmöten med olika teman, oftast tillsammans med något av kommunens företag. I nuläget saknar kommunen en mätmetod för hur företag upplever den service, råd och stöd som de får från kommunen. Att tillsammans med Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund ta fram någon mätning är något som undersöks.

Mål 2

Kommunstyrelsen ska ha till uppgift att införa rutiner för kontinuerlig uppföljning och kontroll av de olika verksamheter som nämnderna bedriver samt korresponderande finansiella rutiner. Det innebär att kommunstyrelsen under mandatperioden ska tillse att budgetrutiner införs som följer den verkliga verksamheten på detaljnivå. Målsättningen för mandatperiodens slut är att varje budget ska spegla det verkliga resultatet. Investeringsbudgeten för ett räkenskapsår ska svara mot den reella kostnaden. Den totala investeringsbudgeten ska omfatta perioden t.o.m. 2030 och svara mot det visionsarbete som kommunen kontinuerligt bedriver. Denna investeringsbudget ska tas fram under 2020. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att nås.

Kommentar

Kommunstyrelsens arbetsutskott har infört kontinuerliga uppföljningar med nämndernas presidier där verksamhet och ekonomi går igenom, dessa uppföljningar ligger även med i det förslag till nya styrprinciper som presenterats för kommunstyrelsen. Dessutom har en budgetberedning inrättats för att ytterligare tydliggöra och öka kunskapen om de ekonomiska förutsättningarna. Avseende en mer långsiktig investeringsbudget pågår ett arbete i samband med framtagandet av 2020 års budget. Så snart som prioritering skett av uppstartade planarbeten och ny Vision 2030 tagits fram kommer en långsiktig investeringsbudget utarbetas, vilken kommer att bli föremål för bearbetning när ny översiktsplan producerats.

Mål 3

Kommunstyrelsen ansvarar och fördelar den ofördelade budgeten. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

Den ofördelade budgeten uppgår till 2,0 mnkr och finns budgeterad centralt i kommunen (på finansens). Den är ännu inte ianspråktagen. För att göra det krävs ett beslut i kommunstyrelsen, enligt målet.

Mål 4

Kommunstyrelsen ska tillse att ny översiktsplan för kommunen utarbetas under mandatperioden. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Insatser

Ett arbete med att upphandla konsulthjälp som stöd för plan- och exploateringsenheten har gjorts under året. Avtal bör kunna tecknas innan årets slut.

Mål 5

Kommunstyrelsen ska utvärdera och om det anses lämpligt bilda ett kommunal-ägt fastighetsbolag, med målet att det ska äga samtliga kommunalägda fastigheter samt Stiftelsen Bollebygds hyresfastigheter. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer delvis uppnås.

Kommentar

En utredning är gjord avseende förutsättningar att bilda ett fastighetsbolag. Denna utredning pekar på flera fördelar med ett bolag, ett ärende om detta kommer presenteras för kommunstyrelsen under hösten för ställningstagande. Då bolaget ännu inte är bildat och troligen inte hinner göra det under året, så anses målet endast delvis uppnått.

Mål 6

Kommunstyrelsen ska tillse att nämnderna under 2019 reviderar och utarbetar relevanta och mätbara nyckeltal. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

En arbetsgrupp under ledning av ekonomichefen är tillsatt för att utarbeta relevanta nyckeltal. Budgetberedningen och kommunledningen har erhållit omfattande genomgång om hur Bollebygd förhåller sig till övriga kommuner inom flera områden. Arbetet kommer att intensifieras ytterligare under hösten.

Mål 7

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt ska utvecklas och förstärkas. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

Genom de kontinuerliga träffarna som sker mellan kommunstyrelsens arbetsutskott och nämndernas presidier samt inrättande av en budgetberedning finns förutsättningar att uppsiktsplikten utvecklas och förstärks.

Mål 8

Nämnden ska stödja den ungdomsinriktade verksamhet som Socialnämnden ska bedriva.
(UN)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

Utbildningsförvaltningen ska under 2019 genomföra fyra tvärgruppsmöten med socialförvaltningen. Tvärgruppen består av rektorer och medarbetare från IFO, verksamhet funktionsnedsättning, grundskola, förskola samt elevhälsa. Syftet med mötena är samverka kring målgruppen barn och unga. Vid slutet av året ska en utvärdering göras.

Mål 9

Den verksamhet som kommunen bedriver som inriktas på barn- och unga ska stärkas under mandatperioden med målet att stävja drogmissbruk och andra sociala problem.
(SN)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att delvis uppnås.

Kommentar

Nämnden arbetar på flera sätt för att nå målet, bl.a. med chefsledda metodmöten, utbildning i BBIC²-metoden, rekrytering av förste socialsekreterare och ett framtagande och implementerande av rutin för bostadssociala kontrakt. Nämnden anger dock att utvecklingsarbetet fått stå tillbaka på grund av organisatoriska brister. Under hösten finns förutsättningar för en förbättring.

Mål 10

Andel hushåll och företag med möjlighet till bredband med minst 100 Mbit/s ska uppgå till minst 95 procent vid utgången av år 2020. (SBN)

² BBIC=Barnets behov i centrum

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att delvis uppnås.

Kommentar

Eftersom målet sträcker sig fram till slutet av 2020 är det svårt att ge en bra prognos. Bedömningen är att målet är ambitiöst och svårt att nå, då de områden som idag inte har fiber finns i de mer glesbefolkade delarna av kommunen. I oktober 2018 hade 56 procent av hushållen i kommunen tillgång till bredband med minst 100 Mbit/s. Det är samma siffra som 2017. År 2016 var andelen 33 procent. För landet som helhet är bedömningen av Post- och telestyrelsen att 87-90 procent av alla hushåll i landet kommer ha bredband enligt ovan vid utgången av 2020.

Mål 11

Nämnden ska prioritera utarbetandet av ny översiktsplan för kommunen. (SBN)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

Kommunen behöver ta in extern hjälp för att hantera arbetet med översiktsplanen. En upphandling är gjord och planen är att teckna avtal under hösten 2019 för att strax därefter påbörja arbetet. Ny översiktsplan för Bollebygds kommun beräknas vara färdigställd i slutet av 2021.

Mål 12

Nämnden ska tillse att privata exploateringar ska ske utan kostnad för kommunen. (SBN)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

Ett arbete har inletts av konsult avseende genomlysning av lathund och checklista för plan- och exploateringsenhetens verksamhet. Ett utkast till riktlinjer är

framtaget av samhällsbyggnads-förvaltningen, där processen för kalkyler, uppföljningar, slutredovisning tydliggörs.

4.2 Trygghet, uppväxt och åldrande

Mål 13

Kommunstyrelsen ska under 2019 tillse att nämnderna utarbetar rutiner för exempelvis utökad brukar- och medborgardialog. Syftet är att alla som bor eller verkar här ska känna sig delaktiga i kommunens utveckling. Målet är att invånarna ska må bra och känna trygghet från "vagga till grav". Kontinuerlig uppföljning ska ske. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Prognosen är att målet nås.

Kommentar

Inom alla nämnder finns rutin för klagomålshantering där alla medborgare har möjlighet att lämna synpunkter, kritik eller förslag på hur verksamheterna i kommunen kan bli ännu bättre. Dessutom finns det inom flera områden inom kommunen lagar som styr vad kommunen är skyldig att ta emot och utreda. Medborgardialoger genomförs i alla förvaltningar.

Mål 14

Kommunstyrelsen ska tillse att nämnderna under 2019 genomför analys av behovet av ålderskategoriserade boenden, vårdboenden, förskoleplatser, skolplatser och liknande för perioden t.o.m. 2030 att presenteras för kommunstyrelsen före 2020. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Prognosen är att målet nås.

Kommentar

En lokalresursplan för Bollebygds kommun är under framtagande. Denna tas fram av lokalstrateg tillsammans med representanter från övriga förvaltningar. Planen och dess tillhörande processer sker i dialog med politiken. Lokalresursplanen ska vara ett strategiskt dokument som uppdateras årligen i samband med budgetprocessen. Lokalresursplanen beräknas kunna antas av kommunfullmäktige innan årets slut. Kommunstyrelseförvaltningen ansvarar för beställning av befolkningsprognos. Prognosen ska analyseras och förvaltningarna ser till nuläge samt kommande behov av lokaler inom alla verksamheterna. Lokalgruppen träffas regelbundet under året.

Mål 15

Kommunstyrelsen ska verka för att bostäder för unga och äldre byggs i kommunen. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

Varje kommun ska enligt ”lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar” upprätta riktlinjer för att planera för bostadsförsörjningen i kommunen. Bostadsförsörjnings-programmet i kommunen redovisar rapporter och beräkningar på prognosticerat behov bland olika ålderskategorier inom kommunen. Kommunen ska vid de kontakter som förekommer med Bollebo och andra potentiella exploatörer verka för att byggnation fokuseras på att bygga bostäder för yngre och äldre.

Mål 16

Kommunstyrelsen ska verka för att kollektivtrafik inom hela kommunen och med andra kommuner förbättras. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer delvis att uppnås.

Kommentar

Bollebygds kommun har tagit fram en enkät för att ta reda på behovet av kollektivtrafik runt om i kommunen. Analys och sammanställning av svar görs under senare delen av året och presenteras i årsredovisningen.

Mål 17

Verka för och underlätta bedrivande av alternativa former av förskola, familjedaghem, skola och andra utbildningsformer både i kommunal och privat regi med målet att behovet är tillgodosett vid mandatperiodens utgång. (UN)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

Utbildningsnämnden har antagit nya riktlinjer för godkännande och rätt till bidrag för enskild huvudman som bedriver fristående förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt för tillsyn av enskild huvudman som bedriver fristående förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg. Informationen på hemsidan kommer att omarbetas under hösten 2019.

Mål 18

Tillse att alla elever är behöriga till gymnasieskolan samt har uppnått fullföljda studier (fullgjorda gymnasiestudier). (UN)

Prognos för måluppfyllelse

Prognosen är att målet delvis uppnås.

Kommentar

Det var 93 procent av eleverna i årskurs 9 som var behöriga till ett nationellt program på gymnasiet, 2018. Uppgifter för 2019 är ej officiella ännu. Det innebär att sex elever inte har fått behörigheten utan har börjat sin utbildning på Individuella programmen (IM) som kommunen bedriver på Krafthuset. Sammanlagt går det 12 elever på Individuella programmet på Krafthuset i augusti 2019.

En granskning gällande skolornas arbete gällande särskilt stöd genomfördes under vårterminen 2019. Resultatet av denna granskning presenteras under hösten för politiken. Skolorna arbetar på olika vis för att möta behoven hos varje elev, i vissa fall kan eleven få undervisning i en flexenhet eller i en särskild undervisningsgrupp.

Särskola är en annan variant av utbildning, hösten 2019 är det sju elever som är inskrivna i den skolformen på grundskolenivå.

I kommunens skolor finns en skolpsykolog, tre skolsköterskor, tre skolkuratorer samt inköpt tjänst av skolläkare (10 %). På enheterna kompletteras dessa yrkeskategorier med en specialpedagog, fyra speciallärare och tre skollogopedier. Skolorna har därmed en bra grund för elevhälsoarbetet ute på skolorna.

Till följd av det ansträngda ekonomiska läget så har bemanningen minskat inom skolan, något som drabbar elever i behov av extra stöd.

Mål 19

Tillse att alla barn har tillgång till en förskola där verksamheten är lärorik. (UN)

Prognos för måluppfyllelse

Prognosen är att målet kommer att nås

Kommentar

Mätmetoden är andel legitimerade förskollärare, barngruppernas storlek, barn per årsarbetare och barn per förskollärare. Bollebygds kommun har större andel legitimerade förskollärare än de flesta andra jämförbara kommuner. Andelen var 56 procent 2018, det politiska målet däremot var på 75 procent. Nu ser man att andelen dessutom minskar.

På alla förskolor arbetar man fokuserat med högläsning. Det bidrar inte bara till ökat ordförråd hos barnen utan också en mer utvecklad kommunikation mellan barnen. Hälften av förskolorna har förra året genomfört kompetensutveckling inom anknytningspedagogik.

Det är många barn per årsarbetare i Bollebygds förskolor, men bedömningen är att målet om en lärorik miljö ändå kan nås.

Mål 20

Tillse att alla elever i fritidshemmen har tillgång till en verksamhet där deras utveckling och lärande stimuleras samt erbjuder dem en meningsfull fritid och rekreation. (UN)

Prognos för måluppfyllelse

Prognosen är att målet kommer att nås

Kommentar

Fritidshemmen arbetar aktivt och målmedvetet med att få in läroplanens olika områden i elevernas vardag. Läroplanens områden för fritidshemmen är: Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse – fritidshemmen vistas ute varje dag oavsett väder. Man använder idrottshallarna i större utsträckning för att stimulera elevernas motoriska utveckling och gynna deras hälsa och välbefinnande. Gruppstärkande lekar är återkommande för att skapa trygghet i fritidsgruppen.

Språk och kommunikation – fritidsrådsmötet är här viktigt för att eleverna ska få träna sig i att uttrycka sina åsikter och argumentera för sin sak. Man läser också böcker eller lyssnar på högläsning. Skapande och estetiska uttrycksformer – dagligen erbjuds eleverna aktiviteter genom skapande. Färg, form och dans har varit uppskattade inslag. Här ser man att eleverna utvecklar sin självkänsla, ökar sin koncentration och uthållighet samt samarbetsförmåga.

Natur och samhälle – är ett viktigt inslag då fritidshemmen tar sig utanför skolan och utforskar sin omgivning. Skolskogen är här ett naturligt inslag.

Mål 21

Nämnden ska verka för att det ska finnas tillgång till familjehem, hem för vård och boende och stödboende i kommunen, både i kommunal och privat regi med målet att behovet är tillgodosett vid mandatperiodens slut. (SN)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att delvis uppnås.

Kommentar

Alla berörda verksamheter inom nämnden ska regelbundet kartlägga behovet av nödvändiga insatser. Kartläggningen ska också visa på om det ekonomiskt är mest lönsamt att köpa insatsen eller utföra den i egen regi. Det finns i nuläget brist på familjehem och LSS-boende. Nämnden menar att man också har behov av en planeringssekreterare för att skapa en bättre struktur.

Mål 22

Nämnden ska under mandatperioden arbeta för en säkrare trafikmiljö i kommunen, däribland för gång- och cykeltrafikanter. (SBN)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

Samhällsbyggnadsnämnden har ansökt om statlig medfinansiering för utbyggnad av gång- och cykelvägar (GC-väg) under 2020. Trafikverket har i juni beviljat medfinansiering för GC-väg Ekedalsvägen. Statlig medfinansiering beviljas med *högst* 50 procent av kostnaden för statlig medfinansiering. Om åtgärderna

kommer att utföras är dock beroende av kommunens investeringsbudget för 2020. Kommunen har skickat in fler ansökningar utifrån en prioriteringsordning. Bygg- och miljöenheten arbetar även förebyggande med information om siktens betydelse för säkerheten i bostadsområden och vad tomtägare kan göra för att förbättra den. Beläggningsarbeten kommer att ske på GC-vägar under 2019.

4.3 Miljösmart kommun

Mål 23

Kommunstyrelsen ska under 2019 tillse att kommunen utarbetar en miljöpolicy och en sammanhängande miljöstrategi som ger hållbar miljö, hållbar ekonomi och social hållbarhet. De ska antas och tillämpas senast 2020. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Miljöstrategi och hållbarhetspolicy kommer med största sannolikhet att antas av kommunfullmäktige under innevarande år och verkställas med början under 2020.

Kommentar

Allianspartierna har upprättat ett utkast till miljöstrategi och hållbarhetspolicy som remitteras till oppositionspartierna för kommentarer att lämnas efter sommaren 2019.

4.4 Kommunfullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning

Mål 24

Det ekonomiska resultatet ska över tid motsvara 3 % av skatteintäkter och generella statsbidrag. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet uppnås inte.

Kommentar

Det prognosticerade överskottet på 7,0 mnkr innebär ett resultat på 1,3 procent. Om man dock undantar reavinsterna –vilket är rimligt att göra– så blir resultatet istället 0,4 promille. Målet anger ”över tid” vilket har definierats tidigare som tre

år. Resultaten 2017 och 2018 var goda, men om man undantar reavinsterna 2018 och 2019 så blir genomsnittet för de tre åren 2,8 procent. Det är under målet om 3 procent.

Mål 25

Över tid ska minst 40 % av kommunens skattefinansierade investeringar och exploateringar finansieras med egna medel. (KS)

Prognos för måluppfyllelse

Målet kommer att uppnås.

Kommentar

Investeringarna bedöms uppgå till ca 30,7 mnkr för 2019. Resultatet ihop med avskrivningarna prognosticeras till 31,2 mnkr vilket ger en självfinansieringsgrad på 102 procent, vilket är klart bättre än målet om 40 procent. Genomsnittet för de tre senaste åren blir 97 procent, dvs i princip alla investeringar har kunnat betalas med egna medel.

4.6 Sammanställning prognos för måluppfyllelse

Tabell 3.

Nr	Mål	Prognosen är att målet kommer att...		
		uppnås	delvis uppnås	ej uppnås
Arbete och företagande:				
1	Kommunen ska under varje år under mandatperioden förbättra förutsättningarna för mindre och större näringsidkare verksamma i kommunen. (KS)	X		
2	Kommunstyrelsen ska ha till uppgift att införa rutiner för kontinuerlig uppföljning och kontroll av de olika verksamheter som nämnderna bedriver samt korresponderande finansiella rutiner. Det innebär att kommunstyrelsen under mandatperioden ska tillse att budgetrutiner införs som följer den verkliga verksamheten på detaljnivå. Målsättningen för mandatperiodens slut är att varje budget ska spegla det verkliga resultatet. Investeringsbudgeten för ett räkenskapsår ska svara mot den reella kostnaden. Den totala investeringsbudgeten ska omfatta perioden t.o.m. 2030 och svara mot det visionsarbete som kommunen kontinuerligt bedriver. Denna investeringsbudget ska tas fram under 2020. (KS)	X		
3	Kommunstyrelsen ansvarar och fördelar den ofördelade budgeten. (KS)	X		
4	Kommunstyrelsen ska tillse att ny översiktsplan för kommunen utarbetas under mandatperioden. (KS)	X		
5	Kommunstyrelsen ska utvärdera och om det anses lämpligt bilda ett kommunal-ägt fastighetsbolag, med målet att det ska äga samtliga kommunalägda fastigheter samt Stiftelsen Bollebygds hyresfastigheter. (KS)		X	
6	Kommunstyrelsen ska tillse att nämnderna under 2019 reviderar och utarbetar relevanta och mätbara nyckeltal. (KS)	X		
7	Kommunstyrelsens uppsiktsplikt ska utvecklas och förstärkas. (KS)	X		
8	Nämnden ska stödja den ungdomsinriktade verksamhet som socialnämnden ska bedriva. (UN)	X		
9	Den verksamhet som kommunen bedriver som inriktas på barn- och unga ska stärkas under mandatperioden med målet att stävja drogmissbruk och andra sociala problem. (SN)		X	
1	Andel hushåll och företag med möjlighet till bredband med		X	

0	minst 100 Mbit/s ska uppgå till minst 95 procent vid utgången av år 2020. (SBN)			
1 1	Nämnden ska prioritera utarbetandet av ny översiktsplan för kommunen. (SBN)	X		
1 2	Nämnden ska tillse att privata exploateringar ska ske utan kostnad för kommunen. (SBN)	X		
Trygghet, uppväxt och åldrande:				
1 3	Kommunstyrelsen ska under 2019 tillse att nämnderna utarbetar rutiner för exempelvis utökad brukar- och medborgardialog. Syftet är att alla som bor eller verkar här ska känna sig delaktiga i kommunens utveckling. Målet är att invånarna ska må bra och känna trygghet från "vagga till grav". Kontinuerlig uppföljning ska ske. (KS)	X		
1 4	Kommunstyrelsen ska tillse att nämnderna under 2019 genomför analys av behovet av ålderskategoriserade boenden, vårdboenden, förskoleplatser, skolplatser och liknande för perioden t.o.m. 2030 att presenteras för kommunstyrelsen före 2020. (KS)	X		
1 5	Kommunstyrelsen ska verka för att bostäder för unga och äldre byggs i kommunen. (KS)	X		
1 6	Kommunstyrelsen ska verka för att kollektivtrafik inom hela kommunen och med andra kommuner förbättras. (KS)		X	
1 7	Verka för och underlätta bedrivande av alternativa former av förskola, familjedaghem, skola och andra utbildningsformer både i kommunal och privat regi med målet att behovet är tillgodosett vid mandatperiodens utgång. (UN)	X		
1 8	Tillse att alla elever är behöriga till gymnasieskolan samt har uppnått fullföljda studier (fullgjorda gymnasiestudier). (UN)		X	
1 9	Tillse att alla barn har tillgång till en förskola där verksamheten är lärorik. (UN)	X		
2 0	Tillse att alla elever i fritidshemmen har tillgång till en verksamhet där deras utveckling och lärande stimuleras samt erbjuder dem en meningsfull fritid och rekreation. (UN)	X		
2 1	Nämnden ska verka för att det ska finnas tillgång till familjehem, hem för vård och boende och stödboende i kommunen, både i kommunal och privat regi med målet att behovet är tillgodosett vid mandatperiodens slut. (SN)		X	
2 2	Nämnden ska under mandatperioden arbeta för en säkrare trafikmiljö i kommunen, däribland för gång- och cykeltrafikanter. (SBN)	X		
Miljösmart kommun:				

2	Kommunstyrelsen ska under 2019 tillse att kommunen utarbetar en miljöpolicy och en sammanhängande miljöstrategi som ger hållbar miljö, hållbar ekonomi och social hållbarhet. De ska antas och tillämpas senast 2020. (KS)			
3		X		
God ekonomisk hushållning:				
2	Det ekonomiska resultatet ska över tid motsvara 3 % av skatteintäkter och generella statsbidrag. (KS)			
4				X
2	Över tid ska minst 40 % av kommunens skattefinansierade investeringar och exploateringar finansieras med egna medel. (KS)			
5		X		
	Summa	18	6	1

4.7 Kommunstyrelsens samlade bedömning av måluppfyllelsen

Av totalt 25 mål är prognosen att 18 kommer att uppnås under året, 6 kommer att delvis uppnås och 1 kommer inte att uppnås, se tabell 1. Andelen mål som uppnås i förhållande till alla 24 målen uppgår till 72 procent. Den förväntade måluppfyllelsen får anses som relativt hög, ett av målen för god ekonomisk hushållning förväntas inte uppnås vilket givetvis är allvarligt. Avseende målet om utbyggnad av bredband konstateras att ingen ökning skett mellan 2017 och oktober 2018, dessutom gör Post- och telestyrelsen bedömningen att 87-90 procent av hushållen i landet vid utgången av 2020. Det är därför ytterst tveksamt om Bollebygd kommer nå 95 procent vid den tidpunkten.

Kommunstyrelsen vill peka på att det är angeläget att kommande mål är tydligt mätbara så de går att följa upp. Detta ansvar faller inte bara på kommunfullmäktige som formulerar dem utan också på nämnderna själva som i högre utsträckning borde bryta ner ett diffust mål till mätbara delar. I de fall som ett mål innebär att något ska öka eller stärkas, så är det viktigt att nämnden sätter ett värde att utgå från som man sedan kan jämföra utfallet med. Detta kan med fördel göras redan i nämndens mål- och budgetarbete, eller i början av verksamhetsåret.

Kommunfullmäktiges arbete med att sätta mål är ett kraftfullt verktyg. Rätt utformat innebär det att en nämnd, förvaltning och kanske flertalet enheter lägger tid, resurser och tankekraft på att arbeta med målet. Det innebär också att andra saker kanske prioriteras ner. Det är därför viktigt att målen dels inte blir för

många och dels verkligen fokuserar på rätt saker. Det är önskvärt att kommunfullmäktige i sitt målarbete utgår från någon slags analys kring vilka delar i kommunen som bör stärkas och vilka delar som redan har en fullgod kvalitet. Det kan också vara så att vissa av målen redan täcks in i befintlig lagstiftning och alltså är sådana saker som förvaltningen ska arbeta med ändå.

Tabell 4.

	Totalt antal mål:	Prognosen är att målen kommer att:		
		uppnås	delvis uppnås	inte uppnås
Utbildningsnämnden	5	4	1	
Socialnämnden	2		2	
Samhällsbyggnadsnämnden	4	3	1	
Kommunstyrelsen	14	11	2	1
Summa	25	18	6	1

De flesta mål finns på kommunstyrelsen, socialnämnden har minst. Å andra sidan så har den nämnden valt att själva sätta ett antal mål, se socialnämndens delårsrapport för mer om dessa.

5. Prestationer

5.1 Förskola och skola

Tabell 5.

Prestationer	Prognos 2019	Budget 2019	Avvikelse utfall-budget	Utfall 2018
Antal barn i förskola	552	575	-23	541
varav köpt verksamhet	46	47	-1	46
Antal barn i förskoleklass	133	133	0	128
varav köpt verksamhet	30	31	-1	31
Antal elever i grundskola år 1-9	1 191	1 173	+18	1 151
varav grundskola	9	10	-1	4
varav köpt verksamhet	214	208	+6	208
Antal elever i fritidshem	537	563	-26	525
varav köpt verksamhet	127	136	-9	123

Antal elever i gymnasiet	357	343	+14	332
varav i egen regi	14	15	-1	13
varav gymnasiesärskola	4	4	0	5

Barnantalet för förskolan har ökat med 2,0 procent jmf 2018. Det är dock 4,0 procent färre än budgeterat. Barnantalet för hösten tycks inte öka utan snarare minska. De lägre barnvolymerna har inneburit att den volymbuffert som bygger på budgeterat antal inte nyttjats och verksamhetsområdet visar en positiv ekonomisk prognos.

Elevantalet i grundskolan har ökat med 3,5 procent jmf 2018 och är 1,5 procent högre än budgeterat. Inom grundsärskolan har ökningen i elevantal varit anmärkningsvärt stort. Volymökningen i grundsärskolan och grundskolan har ökat personalkostnaderna för verksamheten.

Elevantalet för fritidshem har ökat med 2,3 procent jmf 2018 men avviker stort jmf budgeterat med en 4,6 procent lägre volym. Detta har precis som för förskolan inneburit att den volymbuffert som bygger på budgeterat antal inte nyttjats och verksamhetsområdet därigenom visar en positiv ekonomisk prognos.

Elevantalet för gymnasieskolan är markant högre jmf både 2018 med en ökning på 7,5 procent och jmf budget med en ökning på 4,1 procent. Detta har bidragit till ökande kostnader för verksamhetsområdet och då kommunen köper samtliga gymnasieplatser har besparingar varit omöjliga.

5.2 Äldreomsorg

Tabell 6.

Prestationer	Prognos 2019	Utfall 2018	Utfall 2017
Antal vårdtagare hemtjänst	132	127	133
Antal beslutade timmar hemtjänst, snitt	5 472	4 882	3 832
Procentuell beläggning somatisk	101 %	95 %	93 %
Procentuell beläggning demens	99 %	96 %	87 %
Procentuell beläggning korttid	87 %	100 %	78 %

Antal brukare och vårdtyngd på hemtjänst har ökat; brukare som har behov av mer än 120 timmar hemtjänst per månad har ökat med 25 procent jämfört med samma period 2018 och beslutade HSL-timmar har ökat med 30 procent jämfört

med samma period 2018. Planerad dubbelbemanning har minskat jämfört med samma period 2018.

Beläggningen på den somatiska enheten har i genomsnitt varit 101 procent fram till delåret. På demensenheten har beläggningen varit 98 procent fram till delåret. Vårdtygden anses ha ökat. Beläggningen på korttidsenheten har i genomsnitt varit 80 procent fram till delåret.

5.3 Funktionsnedsatta

Tabell 7.

Insatser enligt LSS	Prognos 2019	Utfall 2018	Utfall 2017
Boende vuxna och barn/unga	19	18	17
Daglig verksamhet	31	27	25

Siffrorna ovan för 2017-2018 bygger på den statistik som verksamheten rapporterar in till Socialstyrelsen och gäller läget per den 1 oktober respektive år. Bedömningen från verksamheten är att antalet brukare inom daglig verksamhet kommer öka till 31 stycken för 2019.

5.4 Individ- och familjeomsorg

Tabell 8.

Insatser	Prognos 2019	Utfall 2018
Ekonomiskt bistånd, antal hushåll i snitt per månad ³	67	67
Ekonomiskt bistånd, antal vuxna biståndsmottagare, i snitt per månad ³	83	83

³ https://sdb.socialstyrelsen.se/if_ekb_manad

Placeringar vuxna (HVB+LVM)	5	12
Placering övrig vuxenvård	5	1
Placeringar barn och unga:		
- HVB-hem	7	11
- Familjehem	12	15
Anmälningar barn och unga	174	143

Antal hushåll och individer som får försörjningsstöd är mycket lika föregående år. Siffrorna anger antal mottagare per månad i genomsnitt, antal faktiska mottagare är högre: om en individ avslutas en månad och en ny tillkommer nästa månad räknas dessa som 1 i statistiken ovan. Siffrorna för 2019 gäller för utfallet t o m juli. Antal barn som omfattas har dock ökat jämfört med 2018 med ca 10 stycken fler per månad till omkring 57 stycken per månad.

Antal placeringar är färre än föregående år, däremot är kostnaden för dessa placeringar mycket högre.

Antal anmälningar barn och unga ökar. Det uppges bero på en större medvetenhet och vaksamhet hos allmänhet och även inom skola, tandvård etc.

6. Ekonomiskt resultat och finansiell analys

- Kommunens resultat 2019 väntas bli ett överskott med 7 miljoner kronor.
- Prognosticerat resultat på 7 miljoner kronor motsvarar 1,3 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag, - en låg nivå.
- Liksom föregående år är det även i år engångsposter till följd av reavinster som bidrar till överskottet, ca 6,8 miljoner kronor i år. Exklusive dessa väntas kommunens överskott bli 0,2 miljoner kronor.
- Nettokostnaderna har ökat med hela 11 procent jämfört med samma period föregående år. Samtidigt var ökningen av skatteintäkter och generella statsbidrag mindre, 6,1 procent.
- Stora budgetunderskott i socialnämnden.

6.1 Resultatanalys

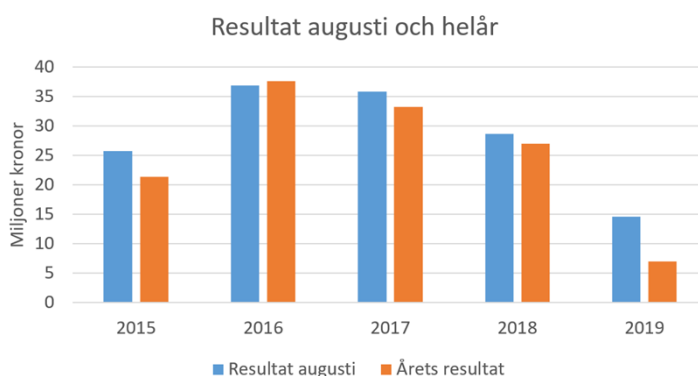
Periodens resultat och prognos för helåret

Kommunens resultat för perioden är ett överskott med 14,6 miljoner kronor (mnkr). Det är 14 mnkr sämre än samma period föregående år, då var resultatet 28,6 mnkr.

Prognosen för helåret är ett resultat kring 7 mnkr. I utfallet för augusti samt i helårsprognosen ingår

reavinster till följd av exploatering med ca 6,8 mnkr. Även föregående år hade kommunen stora reavinster,

då var dessa 17,2 mnkr. Om man exkluderar dessa så var resultatet 2018 istället 9,8 mnkr och det kan jämföras med 0,2 mnkr som utfallet för 2019 väntas bli exklusive reavinsterna. Siffrorna sammanfattas i tabellen nedan.

Diagrammet visar kommunens resultat, vid delårs- respektive helårsboksluten. 2019 års helårsresultat är en

Tabell 9.

	2018		2019	
	delåret	helåret	delåret	Helåret*
Årets resultat	28,6	27,0	14,6	7,0
varav reavinster	-	17,2	6,8	6,8
Resultatet exkl reavinster	28,6	9,8	7,8	0,2

*Helåret 2019 är en prognos.

Intjänande av semester kostnadsförs löpande, när medarbetare tar ut semester uppstår därmed ingen kostnad. Det gör att vissa verksamheter som inte tar in vikarier, som skolan, har låga eller inga personalkostnader under juni-augusti. Inköp av mat, material mm är också något lägre. För kommunen som helhet betyder det att resultatet för perioden ofta ser något bättre ut än vad helårsprognosen gör.

Kommunen har gjort två tidigare uppföljningsrapporter under året, per februari och per april. Prognoserna var per februari 5,6 mnkr⁴ och per april 6,4 mnkr⁵, det är alltså ungefär samma nivåer som prognosen nu per augusti.

Intäkter och kostnader

De totala intäkterna i form av avgifter, taxor, försäljningar och bidrag blev 77,4 mnkr t o m augusti. Det är ca 7 mnkr högre än samma period föregående år (70,2). Av dessa så har dock bidragsintäkterna minskat med ca 3 mnkr, varav statsbidrag för flyktingverksamheten har minskat med 5,4 mnkr, från 10,3 till 4,9 mnkr. Övriga bidrag till främst skolan har däremot ökat något.

Försäljningsintäkterna har ökat något, ca 1,2 mnkr. Men störst skillnad mot 2018, när det gäller intäkterna, var exploateringsintäkterna som utgjorde 7,3 mnkr – föregående år t.o.m. augusti så fanns inga exploateringsintäkter bokförda, det gjordes vid slutet av året. (Det finns även en kostnad på 0,5 mnkr som ska kvittas mot exploateringsintäkterna för att få fram reavinsten på 6,8 mnkr.)

Kostnaderna blev 414,0 mnkr. Personalkostnaderna utgjorde 253,3 mnkr av dessa och köpt verksamhet utgjorde 87,9 mnkr. Köpt verksamhet har ökat med 14,8 mnkr varav individ- och familjeomsorgens del i denna ökning utgjorde 11,9 mnkr. Inom övriga verksamheter var det mindre ökning. Köpta platser för flyktingar har minskat succesivt sedan toppåret 2016 och var endast 0,1 mnkr under perioden. Förra året under samma period var det 0,9 mnkr. Orsaken är att flyktingarna som kommunen tog emot numera har uppehållstillstånd och antingen återfinns under andra budgetposter eller inte längre har behov av kommunalt stöd.

⁴ Intervallet 5-7 mnkr.

⁵ Intervallet 6-8 mnkr.

Personalkostnaderna

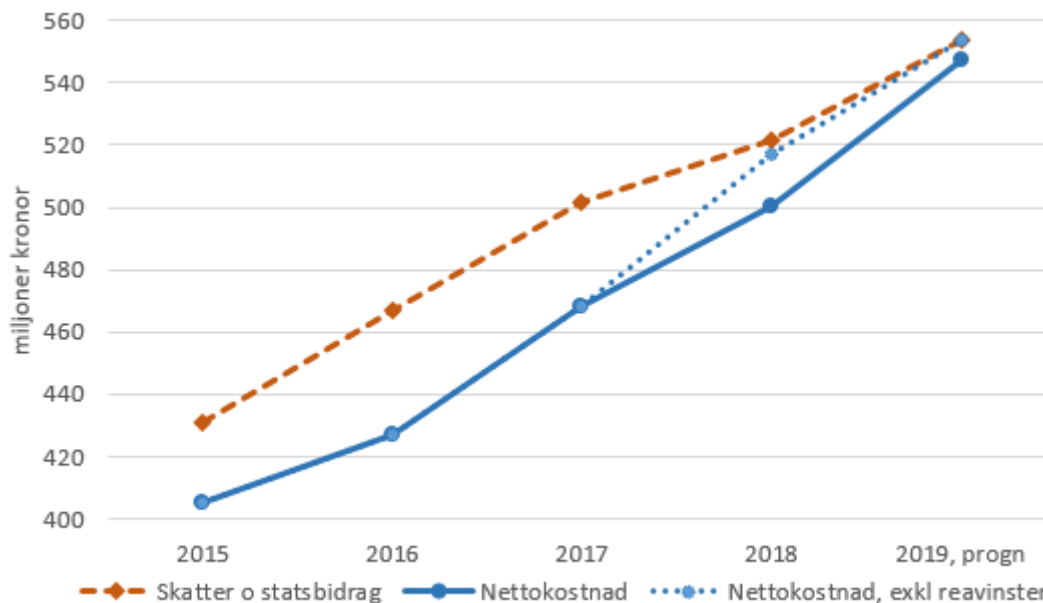
Personalkostnaderna har ökat med 8,1 procent jämfört med samma period föregående år. Pensionskostnaderna har ökat *6,7 procent var ökningen av personalkostnaderna exkl. pensionerna* ganska stort procentuellt och exkluderas dessa så har personalkostnaderna istället ökat med 6,7 procent. Ökningen finns inom de flesta områden.

Personalkostnaderna inom skolan har ökat med 9,1 procent medan förskolan har ökat med 2,5 procent. Äldreomsorgen totalt har ökat med hela 17 procent. Eftersom en del av personalen finns i bemanningsenheten och kostnaderna inte fördelats till respektive verksamhet (det görs i årsbokslutet) så är det i nuläget svårt att exakt se var ökningen hör hemma inom äldreomsorgens verksamhet. En fördjupning görs i årsredovisningen. Inom individ- och familjeomsorgen är det en minskning av personalkostnaderna, främsta orsak är att flyktingverksamheten är mindre i omfattning.

Alla personalgrupper har 2019 års lön. De medarbetare som omfattades av löneöversyn under året har totalt fått en löneökning på 2,5 procent.

Nettokostnader och skatteintäkter

Nettokostnaderna har ökat med 10,9 procent jämfört med samma period föregående år. Prognosen för helåret är en ökning med 9,2 procent jämfört med 2018. Skatteintäkter och generella statsbidrag har ökat med 6,1 procent. Prognosen för helåret är en ökning med 6,2 procent jämfört med 2018. Det är viktigt att nettokostnaderna långsiktigt inte ökar mer än skatteintäkterna, men det ser alltså ut som att de kommer att göra det 2019. Så var fallet även 2018, då var ökningen 6,8 procent för nettokostnaderna och 3,9 procent för skatteintäkterna (och de generella statsbidragen). I diagrammet nedan visas kopplingen mellan nettokostnaderna och skatteintäkterna.

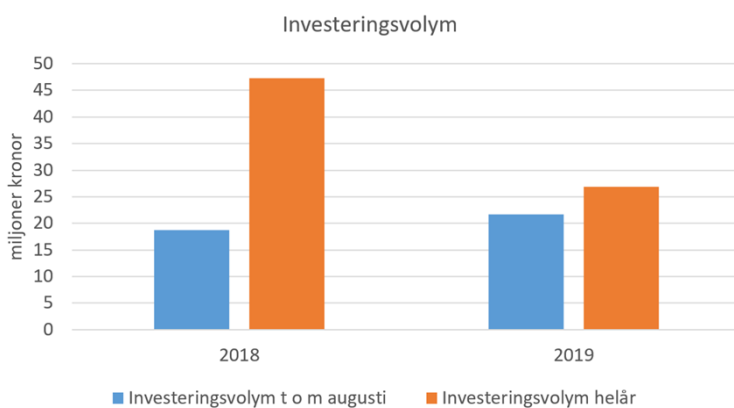

Diagrammet visar intäkterna från skatter och generella statsbidrag överst respektive nettokostnaderna för åren 2015-2019 underst. Avståndet mellan kurvorna utgör till stor del kommunens ekonomiska resultat, ju större avstånd desto högre resultat. Den prickade kurvan är nettokostnaden exklusive reavinsterna för åren 2018 och 2019. Som synes så går kurvorna nästan ihop vilket är ett dåligt tecken.

6.2 Finansiell ställning

Investeringar

Hittills under året har investeringar gjorts för 21,7 mnkr. Prognosen för helåret är 30,7 mnkr vilket är lägre än 2018 då kommunen investerade för 47,3 mnkr.

Diagrammet visar investeringsvolymerna för 2018 samt 2019, dels t.o.m. augusti respektive år och dels helårsutfallet varav

Kommunfullmäktige har satt ett mål om att självfinansieringsgraden minst ska vara 40 procent över tid. Prognosen är att målet nås för 2019 och hamnar på strax över 100 procent. Se redovisningen av målet under avsnitt 4.4.

Detaljer om aktuella investeringsprojekt finns under avsnitt 6.5.

Skulder

Kommunen har lån på 195 mnkr. Under året har 18 mnkr amorterats med anledning av den låga investeringsvolymen. Genomsnittlig räntebindningstid är 1,61 år och den genomsnittliga räntan har den senaste tolv månadersperioden varit 0,81 procent.

Kommunens användning av leasing

Kommunen leasar fordon, datautrustning och ett fåtal andra inventarier. Det handlar om 42 stycken fordon som används inom främst hemtjänst, men även teknisk förvaltning, individ- och familjeomsorg, administration och övrig omsorgsverksamhet. Beloppsmässigt så är datautrustning större, av de framtida minimileaseavgifterna på 5 776 tkr (operationell leasing) så utgör dessa 3 568 tkr medan fordon utgör 1 113 tkr. Fyra avtal för fordon klassas som finansiell leasing då deras avtalslängd överstiger tre år. Se även kapitlet om redovisningsprinciper för hanteringen i bokföringen.

Tabell 10.

Operationell leasing (tkr)	per 190831	per 181231
Framtida leasingavgifter förfaller:		
...inom 1 år	4 072	4 976
...senare än 1 år men inom 5 år	1 705	3 297
...senare än 5 år	0	0
Totalt	5 776	8 273
Finansiell leasing (tkr)	per 190831	per 181231
Framtida leasingavgifter förfaller:		
...inom 1 år	168	72
...senare än 1 år men inom 5 år	855	398
...senare än 5 år	0	0
Totalt	1 022	470

Pensionsförpliktelser

Kommunens samlade pensionsförpliktelser uppgick till 181,1 mnkr inklusive förtroendevalda och löneskatt. Av det utgjorde 34,9 mnkr avsättning i balansräkningen och resterande 146,3 mnkr en ansvarsförbindelse. Kommunen hade 4,0 mnkr i placeringar, resterande är så kallade återlånade medel. Jämfört med helåret 2018 så var pensionsförpliktelserna ca 1,1 mnkr högre, dvs relativt oförändrade. Kommunens totala förpliktelser 2018 på 180 mnkr motsvarade 19 101 kr per invånare vilket är mindre än genomsnittet i landet, som vid utgången av 2018 var 23 100 kr.

6.3 Budget för nämnder mm

Tabell 11.

Kommunens budget, nettokostnader (tkr)	KF beslut dec 2018	Löneökn 2019	Tilläggsanslag juni	Aktuell ram
<i>Budget per nämnd:</i>				
Kommunfullmäktige	-1 417			-1 417
Kommunstyrelsen	-55 342	-516		-55 858
Utbildningsnämnden	-258 907	-4 184	-7 000	-270 091
Socialnämnden	-165 478	-3 038		-168 516
Samhällsbyggnadsnämnden	-36 602	-592		-37 194
Revisionen	-816			-816
Valnämnden	-180			-180
Överförmyndare	-780			-780
Jävsnämnden	-70			-70
Summa nämnder	-519 592	-8 330	-7 000	-534 922
<i>Budget övrigt:</i>				
Ofördelad budget	-2 000			-2 000
Lönerörelse	-9 000	8 330		-670
Anläggningsbidrag	-480			-480
Räntenetto, (inkl.	-6 700			-6 700
Summa övrigt	-18 810	8 330	-	-9 850
Skatteintäkter och generella statsbidrag	550 000	-	-	550 000
Totalt	12 228	0	-7 000	5 228

Jämfört med den budget som kommunfullmäktige beslutade om i december 2018 (kolumnen till vänster ovan) så har vissa ändringar gjorts. Budget för löneökningar 2019 budgeterades ut till nämnderna i augusti 2019. Beräkningar visade att utfallet för dessa inte blev så stort som budgeterat och eftersom nämnderna blir kompenserade efter faktiskt utfall så blev det kvar en budget på 670 tkr för lönerörelsen.

I juni beslutade kommunfullmäktige att tilldela utbildningsnämnden 7 mnkr i ökad budget. Detta togs från kommunens resultat som alltså minskade från 12,2 till 5,2 mnkr.

6.4 Driftsredovisning

Tabell 12.

Nämnd	Januari-augusti 2019			Helår 2019			Bokslut 2018
	Utfall perioden	Aktuell budget perioden	Avvikelse utfall-budget	Prognos helår	Budget helår	Avvikelse helår	
<i>Belopp är i tkr</i>							
Kommunfullmäktige	-1 122	-945	-177	-1 517	-1 417	-100	-946
Kommunstyrelsen	-33 345	-37 239	3 894	-53 160	-55 858	2 700	-57 114
Utbildningsnämnden	-171 595	-180 061	8 466	-266 591	-270 091	3 500	-409 864
Socialnämnden	-125 045	-112 344	-12 701	-185 916	-168 516	-17 400	
Samhällsbyggnadsnämnden	-20 524	-24 806	4 282	-36 694	-37 194	500	-33 706
Revisionen	-623	-544	-79	-916	-816	-100	-808
Valnämnden	-165	-120	-45	-180	-180	0	-167
Överförmyndare	-671	-520	-151	-780	-780	0	-713
Jävsnämnden	-30	-47	17	-50	-70	20	-16
Summa nämnder	-353 119	-356 626	3 506	-545 804	-534 922	-10 880	-503 334
Finansförvaltningen	367 754	360 100	7 654	552 802	540 150	12 652	530 319
Summa	14 635	3 474	11 160	7 000	5 228	1 772	26 985

Kommunens resultat för perioden januari-augusti är ett överskott med 14 635 tkr. Aktuell budget för perioden är ett överskott med 3 474 tkr vilket alltså överträffas med 11 160 tkr. Prognosen för helåret är ett överskott med 7 000 tkr vilket är 1 772 tkr bättre än det budgeterade resultatet på 5 228 tkr. Nedan kommenteras utfallen och prognoserna.

Kommunfullmäktige

	februari	april	augusti
Prognos, avvikelse, tkr	0	-200	-100

Kommunfullmäktiges budget för helåret är -1 417 tkr. T o m augusti är utfallet -1 122 tkr vilket är 177 tkr sämre än periodens budget. Orsak till underskottet är att ledamöterna har fått arvode för ett antal utbildningar som förvaltningen har ordnat i början av året, eftersom flera ledamöter är nya för mandatperioden. Prognosen för helåret är ett underskott med -100 tkr. Men underskottet beror av längden på de återstående fullmäktigemötena och antal ledamöter som deltar. Även om eventuella inköp görs påverkar något.

Kommunstyrelsen

	februari	april	augusti
Prognos, avvikelse, tkr	0	0	2 700

Kommunstyrelsen prognosticerar ett överskott med 2,7 mnkr. Det finns främst två förklaringar till överskottet. Dels är det överskott på lokalkostnaderna då kommunstyrelsen fått en budget för helåret för fastigheterna på Hembygdsvägen, Solviken och modulerna på Lokes väg, men då investeringarna för dessa fastigheter inte är igångsatta förrän en bit in på detta året så har inte heller kommunstyrelsen fått hyreskostnader för mer än sex månader. Detta bidrar till ett överskott på 1,4 mnkr. Den andra förklaringen till överskottet är att budgeten för digitalisering inte kommer att nyttjas fullt ut. Det väntas också bli överskott inom delar av HR:s verksamhet, företagshälsovård och personalfrämjande insatser. Övriga delar av kommunstyrelsens verksamhet visar balans mot budget.

Utbildningsnämnden

	februari	april	augusti
Prognos, avvikelse, tkr	-12 500	-8 600	3 500
Prognos, avvikelse, tkr, exklusive tilläggsanslag 7 mnkr	-12 500	-8 600	-3 500

Utbildningsnämnden har tidigare under året prognosticerat underskott i uppföljningarna per februari och april med -12,5 respektive -8,6 mnkr. I samband med uppföljningen per april äskade nämnden om tilläggsanslag på 7 mnkr vilket beviljades av kommunfullmäktige i juni. För att skapa en jämförbarhet så finns en rad med ovan i tabellen där tilläggsanslaget är exkluderat.

Förskolan prognostiserar ett positivt resultat på 3,1 mnkr. Det positiva resultatet beror på de nedskärningar i antal medarbetare som inleddes under våren vilket har gjort att enheterna gemensamt visar ett nollresultat. Verksamheterna har

landat på en noll-prognos pga. att tjänster och hög grundbemanning tagits bort till följd av besparingskravet samt att man i högre utsträckning inte kunnat anställa utbildade medarbetare vilket sänkt personalkostnaderna. Samtidigt finns en volymbuffert kvar centralt då barnantalet varit mycket lägre än budgeterat och den utgör praktiskt taget hela det positiva resultatet.

Förskoleklass, grundskola och grundsärskola prognostiserar ett negativt resultat på -1,7 mnkr. Underskottet beror på för höga personalkostnader jämfört med budget. Personalkostnaderna är höga pga. högre bemanning i form av bl.a. elevassistenter avseende elever med omfattande stödbehov och för året en stor ökning av särskoleelever samt utökat undervisningsansvar i bl.a. matematik. Lönekostnaderna har ökat då nyanställda behöriga lärare haft en högre ingångslön än de som slutat. I uppföljningsrapporterna från februari och april prognostiserade grundskolan ett underskott på -9,0 mnkr. I juni tilldelades särskolan ett tilläggsanslag på 4,0 mnkr till följd av de ökade volymerna. Utöver detta har verksamheten minskat med 15 tjänster främst fr.o.m. höstterminen för att nå budget i balans. Verksamheten har således enligt prognos sparat 3,3 mnkr sedan februari.

Gymnasieskola, introduktionsprogrammet och gymnasiesärskola prognostiserar ett nollresultat för året. I juni tilldelades gymnasieverksamheten ett tilläggsanslag på 3,0 mnkr för ökade volymer och kompensation för att kostnader för busskort inte ingått för de ökande volymerna i budget.

Fritidshem, vuxenutbildning, fritid och kultur samt nämnden prognostiserar tillsammans ett positivt resultat på 2,1 mnkr. I det resultatet ingår en volymbuffert under gemensamt för bildning med en positiv prognos på 1,1 mnkr.

Socialnämnden

	februari	april	augusti
Prognos, avvikelse, tkr	-2 000	-7 600	-17 400

Socialnämnden prognosticerade i sitt delårsbokslut ett resultat för helåret på -17 400 tkr. Jämfört med uppföljningarna per februari och april har det skett en kraftig försämring.

Individ- och familjeomsorgen (IFO) står för det största underskottet, på -15,0 mnkr. Jämfört med 2018 så har kostnaderna ökat kraftigt, helårsprognosen innebär en nettokostnadsökning på 81 procent jämfört med 2018. Det är köpta platser för institutionsvård som ligger bakom ökningen och dessa platser har tillkommit under året i stor utsträckning. Kostnaderna för försörjningsstöd har ökat jämfört med 2018, dock inte dramatiskt utan med ca 5 procent jämfört med samma period föregående år. Förra året gick denna budgetpost back med -1,9 mnkr, för 2019 väntas underskottet bli -2,2 mnkr.

Äldreomsorgen totalt sett prognosticerar ett underskott med -2,0 mnkr. För särskilt boende så har beläggningen varit hög, vårdtyngden upplevs ha ökat. Boendena prognosticerar dock ett överskott tillsammans på 0,8 mnkr.

Hemtjänsten prognosticerar ett underskott med -3,3 mnkr, även här har antalet brukare ökat och vårdtyngden likaså. Övriga delar inom äldreomsorgen, som korttid, bemanning och administration väntas visa överskott med 0,5 mnkr.

Område funktionsnedsättning väntas visa underskott med -0,7 mnkr. Det är framför allt inom personlig assistans som underskottet finns.

Samhällsbyggnadsnämnden

	februari	april	augusti
Prognos, avvikelse, tkr	0	0	+ 500

För helåret förväntas en positiv budgetavvikelse på ca 500 tkr, att resultatet till och med augusti är betydligt högre beror bland annat på att överskottet inom VA redovisas före en eventuell fondering.

Fysisk teknisk verksamhet avser bland annat arbete med översiktsplan, eftersom detta arbete inte kommit igång förväntas ett överskott på 1 300 tkr. Även vakanta

tjänster påverkar resultatet. Bygglovsavgifterna förväntas dock bli lägre än tidigare år.

Ökade kostnader för gatubelysning samt halkbekämpningen under tidig vår innebär svårigheter att nå budget inom gator- och vägar. I prognosen har tagits höjd för normal vinterväghållning november-december. För att minska kostnaderna har begränsningar gjorts avseende vägunderhållet.

Kostnader för parkskötsel ökar i takt med allt fler ytor där budgeten inte följt med, det är angeläget att omfattning och ambitionsnivå på sikt harmoniserar.

Avseende miljöskydd ökar intäkterna i takt med att vakanta tjänster tillsätts.

Kostnader avseende bostadsanpassning har ökat kraftigt 2018 och 2019. Under åren 2015-2017 låg snittet på 1 066 tkr per år, de två senaste åren har kostnaderna mer än fördubblats, underskottet gentemot budgeten beräknas till ca 800 tkr. Inför budget 2020 bör ställning tas till vilken kostnadsnivå som är den mest relevanta.

VA-kollektivet redovisar ett överskott gentemot budget, detta överskott föreslås fonderas för framtida omfattande investeringsbehov, vilket innebär ett nollresultat. Separat ärende skrivs fram. På motsvarande sätt hanteras renhållningen, även här förväntas ett mindre överskott som flyttas med till kommande år.

Fastighetssidan har under året fått ta hand om ytterligare fastigheter, Solviken, Hembygdsvägen, Lokes väg samt Nolåns förskola. För samtliga dessa erhålls från 2019 hyresintäkter från kommunstyrelsen och utbildningsnämnden.

Omfattande underhåll har bl a gjorts på Bollebygdsskolan gamla idrottshall med totalrenovering av duschutrymmen.

I brandstationen har det gjorts stora underhållsåtgärder och ombyggnationer samt en del kompletteringar enligt önskemål från SÄRF och den nya akutambulansen. Renovering av en avdelning i Odengårdens förskola samt målning av en fasad på Stationshuset har också blivit utfört.

Kost och lokalvård ersätts i budget från de nämnder som nyttjar detta, i år förväntas överskottet inom kostverksamheten beroende på främst ökad försäljning av måltider på Bollegården.

Övriga nämnder

	februari	april	augusti
Prognos, avvikelse, tkr	0	0	-80

Övriga nämnder är revisionen, valnämnden, överförmyndaren och jävsnämnden. Tillsammans beräknas de ge ett överskott på 80 tkr för helåret. Det är revisionen som beräknas göra ett underskott med -100 tkr till följd av att dels datorer har köpts in till de nya ledamöterna. En annan orsak är att två avgående ledamöter har tjänstgjort fram till att granskningen för 2018 var avslutad. Jävsnämnden väntas visa ett mindre överskott med 20 tkr. För övriga nämnder väntas utfallet följa budget.

Övriga poster i driftsredovisningen

Tabell 13.

Finansförvaltningen	Helår 2019		
	Prognos	Budget	Avvikelse
Ofördelad budget	0	-2 000	2 000
Lönerörelse	0	-670	670
Anläggningsbidrag	-480	-480	0
Räntenetto och pensioner, mm	-7 518	-6 700	-818
Reavinster	6 800	0	6 800
Skatteintäkter och generella statsbidrag	554 000	550 000	4 000
Summa	552 802	540 150	12 652

Utöver nämnderna, så fördelades budgeten också till ovanstående delar. Den ofördelade budgeten på 2 000 tkr ska täcka poster som inte är kända då kommunens budget beslutas. I nuläget finns inga beslut på vad de ska täcka, och här antas att de inte förbrukas. Budgeten för lönerörelsen finns fr o m augusti på respektive nämnd som beskrivits ovan. Då budgeten fördelats till nämnderna efter utfall så innebär det att 670 tkr ligger kvar ofördelat. Kostnaden för

pensioner riskerar att bli något högre än budgeterat men viss osäkerhet finns här då kommunen bytt pensionsadministratör till Skandia och någon beräkning har tyvärr ännu inte levererats av dem. Det görs senare i oktober. Reavinster för exploatering prognosticeras till 6,8 mnkr, detta har inte varit budgeterat. Skatteintäkter och generella statsbidrag väntas överstiga det budgeterade med 4,0 mnkr.

6.5 Investeringsredovisning

Tabell 14.

Verksamhet	Budget	Utfall t o m augusti	Årsprognos
Park, fritid			
Tingshusparken	2 800	2 416	2 800
Malmgården , belysning	242	0	242
Gata			
Kommunala gång & cykelvägar	1 500	188	250
Fartdämpande åtgärder Olsfors	200	0	200
GC-väg Göteborgsvägen	2 315	0	0
Fastighet			
Ny skola, förskola, idrottshall	11 642	1 243	1 500
Moduler förskola	2 495	3 220	3 220
Tillgänglighetsanpassningar	600	184	600
Strategiska mark- och fastighetsförvärv	25 000	5 003	5 000
lordningsställande Hembygdsvägen	8 000		0
Bollebygd f-6		350	350
Övrigt samhällsbyggnadsförvaltningen			
Fiber	800	0	800
Årligt anslag reinvesteringar	800	192	300
System- och uppgraderingskomplettering	300	0	300
Ungdomsråd, multiarena	500	0	0
Övriga nämnder			
IT, digitalisering m m KS	3 600	567	2 700
Inventarier utbildningsnämnden	800	501	800
Inventarier socialnämnden	800	55	400
Delsumma skattefinansierad verksamhet	62 394	13 919	19 462
Renhållning			
Åtgärder på Råssa ÄVC	1 430	840	1 000
Va			
Reservvattenförsörjning Bollebygd	1 000	0	0
Ny vattentäkt och verk Töllsjö	3 135	145	400
VA-plan	696	21	100
Övervakningssystem VA-verken	500	673	700
Reinvesteringar VA-nät	2 500	511	1 200
Överföringsledning	750	103	200
VA-åtgärder Malmgården	714	445	714
Delsumma intäktsfinansierad verksamhet	10 725	2 738	4 314
Exploateringar			
Prästgården	5 000	-219	500
Prästgårdsgärdet/ Fjällastorp	7 000	1 268	1 600
Malmgården GC-väg	500	0	500
Gästgivarvägen (Malmgården)	3 500		0
Malmgården (flytt tingshus, återställande), netto	5 663	3 286	3 500

Bergadalen, etapp 2	8 680	93	300
Tyftet 2	961	74	300
Grönkullen/ Getabrohult	6 061	438	500
Kråketorp / Kulla	741	26	100
Forssa	5 000	0	0
Div plankostnader		77	150
Delsumma exploateringar	43 106	5 043	6 950
Totalsumma	116 225	21 700	30 726

Investeringarna avser dels de objekt som budgeterades i samband med årsbudgeten, dels sådana objekt som ombudgeterades av fullmäktige i april 2019 eftersom de av olika anledningar inte fullgjordes i sin helhet under 2018. Totalt uppgår investeringsbudgeten till 116 225 tkr.

Malmgården

I denna uppföljning har de olika posterna som budgeterats under Malmgården (park, VA, GC-väg och flytt och återställning) delats upp på de olika delarna. I nuläget beräknas de totala kostnaderna 2017-2019 till ca 16,5 mnkr för hela projektet, till detta kommer en intäkt från byggherren på 6,0 mnkr vilket ger en nettokostnad på ca 10,5 mnkr.

Gång- och cykelvägar

Avser Övregårdsvägen, 50 % finansieras av trafikverket, projektet kommer att slutredovisas under året.

Fastigheter

Markarbetena avseende förskolemodulerna förväntas bli dyrare än förväntat. Strategiska markförvärv avser hittills markköp Getabrohult, därutöver har mark i Töllsjö sålts till Bollebo. I nuläget är inga ytterligare objekt planerade att köpas in. Avseende Hembygdsvägen pågår översyn av antalet kontorsplatser och lokaler för LSS-verksamhet. Oklart när en eventuell ombyggnad kommer påbörjas. Fiberutbyggnad (stamnät) är beroende på beslut om medfinansiering från VGR.

Renhållning

Arbetena kring ombyggnation ÅVC slutfördes under våren.

VA

Nya vattentäkten i Töllsjö kommer i stort färdigställas under året.

Exploatering

Utöver Malmgården förväntas en del VA-och gatuarbete utföras avseende Prästgården. För Prästgårdsgärdet/ Fjällastorp pågår förstudier. För Bergadalen 2-3 förväntas en del plankostnader. Inom projektet Tyftet 2 har ytterligare sex tomter sålts under året.

För övriga projekt förväntas låga kostnader under året.

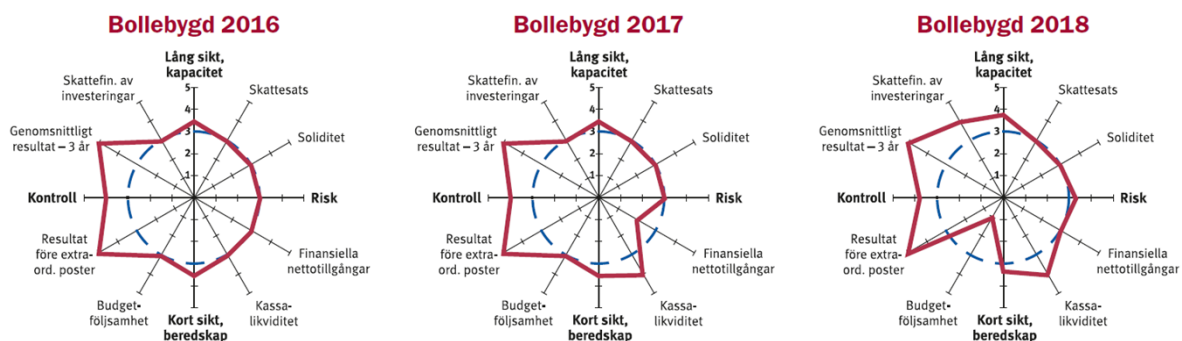
6.6 Koncernen

Bollebygds kommun tillsammans med Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder (Bollebo) utgör den kommunala koncernen. Stiftelsen upprättar inget delårsbokslut varför det inte är möjligt att ta fram ett samlat resultat per augusti. Från och med 2019 är det enligt lag inte heller obligatoriskt att inkludera koncernföretagen. Stiftelsen utgjorde 29,9 procent av koncernens balansomslutning för 2018 dvs. precis på gränsen för att den inte behöver inkluderas i ett delårsbokslut enligt de gamla reglerna.

Stiftelsen tar däremot fram prognoser vid flera tillfällen under året. Den senaste togs fram per juni och visade en helårsprognos på ett underskott med -1,5 mnkr. Orsaken till underskottet är högre underhållskostnader än budgeterat.

6.7 Kommentarer och analyser av kommunens ekonomi

Historisk jämförelse med andra kommuner

RK-modellen är ett jämförelseprojekt som drivs av Kommunforskning i Västsverige (KFI). Åtta finansiella nyckeltal jämförs för kommunerna i Västra Götaland och Halland och kommunernas resultat visas i spindeldiagram, se ovan. Varje ben som går ut från mitten har en femgradig skala och om man placerar sig bland de 10 procent bästa kommunerna (5 st.) för ett visst nyckeltal så får man en femma, längst ut. Får man en fyra så är man bland de 20 % näst bästa (11 st.) , och en trea då är man bland de 40 procent genomsnittliga kommunerna (24 st.). En tvåa innebär att man är bland de 20 procent näst sämsta och en etta, då är man bland de 10 procent sämsta, på det nyckeltalet. Den röda heldragna cirkeln ovan är Bollebygds kommuns resultat. Ur ett finansiellt perspektiv ska man alltså sträva efter att ha så stor cirkel som möjligt, även om frågan då skulle kunna uppstå kring om skattenivån är för hög eller kvaliteten för låg i verksamheterna. Undersökningen bygger på kommunernas bokslut för åren 2016, 2017 och 2018.

På fyra av de åtta nyckeltalen för bokslutet 2018 presterade Bollebygd bättre än genomsnittet, dessa är: "genomsnittligt resultat under tre år"; "skattefinansiering av investeringar"; "resultat före extraordinära poster" och "kassalikviditet". Ett av nyckeltalen ligger under genomsnittet: "budgetföljsamhet". Övriga fyra nyckeltal ligger inom genomsnittet. Jämfört med 2017 så har det skett en stor försämring på ett nyckeltal, budgetföljsamhet, vilket beror på att kommunens resultat blev klart bättre än budgeterat till följd av reavinster.

Balanskravet

Balanskravet kommer att uppnås 2019, kommunen har heller inga negativa resultat att återställa. I balanskravsutredningen får reavinster från exploatering räknas in.

Nytt utjämningsystem kommer slå mot kommunen

Mellan alla kommuner (och regioner) sker en kostnadsutjämnning som tar hänsyn till en mängd olika faktorer, t ex geografi, demografi, lönestrukturer osv. Det är knappt sju miljarder som omfördelas mellan kommunerna, systemet är neutralt, dvs vissa kommuner betalar in till systemet, andra får betalt. Bollebygds kommun betalade 2 kr per invånare 2018 men erhöll 418 kr per invånare 2019, den främsta anledningen till det förbättrade utfallet i år var att andelen äldre ökat förhållandevis mer i Bollebygd än i andra kommuner.

I slutet av 2016 tillsatte regeringen en utredning som såg över kostnadsutjämnningen, ett förslag presenterades den 1 oktober 2018. Bl a föreslogs att utjämnningen ska öka, till fördel för mindre kommuner i glesbygd där befolkningsantalet minskar och som idag har en klart högre skatt än kommuner nära storstäder med en växande befolkning. Dessutom ökar viktningen för socioekonomi, vilket gynnar kommuner med stor andel nyanlända. Utfallet för Bollebygd är enligt förslaget en försämring motsvarande 452 kr/invånare vilket motsvarar drygt 4 mnkr årligen.

Det är ännu oklart när det nya utjämningsystemet kommer träda i kraft.

Socialnämndens underskott

Socialnämndens prognosticerade underskott på -17,4 mnkr är mycket stort. Kommunstyrelsen inser att underskottet till väldigt stor del består av ett ganska begränsat antal köpta platser som tillkommit under året. Att kräva att nämnden genomför åtgärder för att nå ända ner till ett nollresultat under innevarande år förefaller orimligt och skulle med stor säkerhet innebära att kommunen bryter mot lagen i flera fall, det förstår kommunstyrelsen.

Kommunen har i sin styrmodell fastställt rutiner för hur prognosticerade budgetöverskridanden ska behandlas. I dessa anges att förvaltningen ska lämna förslag till nämnden på åtgärder för att nå balans i budgeten inom viss tid.

Istället för beslut om åtgärder valde nämnden att äska hela underskottet.

Socialförvaltningen och socialnämnden har under våren 2019 diskuterat åtgärder, men några konkreta realistiska förslag har inte presenterats, vilket kan tyckas anmärkningsvärt. Nämnden har valt att peka bl.a. på de långtgående alternativen

att helt lägga ner ungdomsgården eller arbetsmarknadsenheten, förslag som man dock själva snabbt avfärdat. Fokus borde ha legat på de verksamheter där kommunen har höga kostnader jämfört med andra kommuner. Förvaltningen har förklarat att åtgärder vidtagits i dessa delar, men att resultat kan visa sig först på sikt. Det återstår att se.

Socialnämndens enda fattade beslut har istället varit ett generellt äskande motsvarande hela det då beräknade underskottet på 18,1 mnkr.

När det gäller själva äskandet av tilläggsanslag så innebär det att ganska mycket tid går åt till den politiska diskussionen av just denna fråga, istället för att diskutera sakfrågan: kostnadsläget inom individ- och familjeomsorgen och hur man långsiktigt ska arbeta för att få ner denna. Att tillföra mer budget under innevarande år innebär att man bara flyttar pengar från en rad till en annan inom kommunen. Jämförbarheten under året blir också lidande. En budgetavvikelse i oktober på X antal miljoner är inte samma sak som en lika stor budgetavvikelse i februari på X antal miljoner, eftersom själva budgeten alltså har ökat mellan månaderna. Om budgetunderskottet förbättras mellan månaderna så kan man få intrycket att åtgärder är gjorda när det i själva verket enbart har tillförts mer budget.

Att varje nämnd varje år precis ska gå plus minus noll i sin budget är givetvis orealistiskt. Fokus för politiken ska ligga på att utvärdera sin budgetavvikelse i årsrapporten i förhållande till de prestationer man utfört och den kvalitet som man har levererat: –Var underskottet motiverat?

–Borde överskottet kanske ha varit högre? Och så vidare. Upplever en nämnd att budget behöver tillföras så är det en diskussion som får tas i den vanliga budgetprocessen inför varje nytt år.

Kommunstyrelsen vill trycka på att det är viktigt att ha ordning och reda i avtal, priser, och uppföljning rent allmänt av villkoren kring de köpta platserna. Dvs. att förvaltningen får det man betalar för och att kvaliteten håller tillräcklig nivå.

Slutsatser av den ekonomiska ställningen och framtida utveckling

Bollebygd har haft starka resultat de senaste åren. De totala resultaten för åren 2015-2018 var 119 mnkr. Det här var goda år för kommunsektorn i stort, de allra flesta kommuner visade goda överskott. Men konjunkturen har nått sin topp,

skatteintäkterna ökar inte lika mycket och kostnaderna för försörjningsstöd ökar framöver. Runt hörnet väntar ökande kostnader inom äldreomsorgen – utan att skatteintäkterna växer i motsvarande takt. Samtidigt under 2019 har Bollebygds kommun drabbats av kraftigt ökade kostnader inom individ- och familjeomsorgen. Krav på jobbiga åtgärder ställs, organisation och politik prövas. Årets resultat på 7 mnkr innehåller till största delen reavinster, exklusive dessa är det knappt att kommunen går runt. Kommande år riskerar att bli besvärligare, det visar det budgetarbete som pågår. Att nå ett resultat på 3 procent kommer att bli mycket svårt.

Det är viktigt att de beslut som fattas är ekonomiskt väl genomlysta och att

Nämnderna bör kontinuerligt spegla sin verksamhet med andra kommuners.

driftkonsekvenser av investeringsbeslut är väl kända.

Alla prognoser för kommunal verksamhet pekar på betydande svårigheter de närmaste åren. SKL

gör bedömningen att skillnaden mellan kostnader och intäkter redan 2022 kommer uppnå till runt 38 miljarder för kommunsektorn som helhet, vilket motsvarar runt 38 miljoner för Bollebygds del. En annan nackdel för Bollebygd är att de statliga bidragen ges en alltmer socioekonomisk viktning, vilket missgynnar Bollebygd.

Nämnderna bör kontinuerligt spegla sin verksamhet med andra kommuners. Det finns oerhört mycket nyckeltal att hämta öppet, både kring ekonomi men också kvalitet. Här ser man att Bollebygds kommun inom vissa områden ligger högt i kostnad, i vissa delar lågt. Att då som nämnd gå in i försvarsställning är inte en framgångsrik väg, istället bör man fråga sig vad man kan lära sig av de som presterar bra. Att involvera de egna medarbetarna i detta kan också vara en fördel.

7. Räkenskaper

7.1 Resultaträkning

Belopp i miljoner kr (mnkr)	Not	Delårsutfall		Budget helår 2019	Prognos		Utfall helår 2018
		2019-08	2018-08		Utfall helår 2019	Avvikelse helår 2019	
Verksamhetens intäkter	1	77,4	70,2	120,0	120,0	0,0	121,9
Verksamhetens kostnader	2	-414,0	-372,3	-639,1	-641,9	-2,8	-597,4
Avskrivningar		-16,5	-16,1	-24,2	-24,2	0,0	-24,6
Verksamhetens nettokostnader		-353,1	-318,3	-543,3	-546,1	-2,8	-500,1
Skatteintäkter	3	304,1	288,3	458,2	458,2	0,0	432,3
Generella statsbidrag och utjämning	4	63,9	58,6	91,8	95,8	4,0	89,2
Finansiella intäkter	5	2,1	1,4	0,0	2,2	2,2	7,7
Finansiella kostnader	6	-2,4	-1,4	-1,5	-3,1	-1,6	-2,0
Resultat före extraordinära poster		14,6	28,6	5,2	7,0	1,8	27,0
Resultat		14,6	28,6	5,2	7,0	1,8	27,0

7.2 Balansräkning

Belopp i mnkr	Not	2019 -aug	2018-aug	2018
TILLGÅNGAR				
Anläggningstillgångar				
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>	8	0,6	1,1	1,0
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>				
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	9	435,4	400,6	415,2
Maskiner och inventarier	10	16,7	18,1	18,4
Pågående investeringar	11	12,8	37,1	36,3
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>				
Aktier, andelar och grundfondskapital	12	13,3	13,5	13,5
Summa anläggningstillgångar		478,8	470,4	484,2
Omsättningstillgångar				
Förråd		-	-	
Exploateringsfastigheter		5,7	5,6	6,1
Pågående exploateringar		41,1	26,2	30,6
Kortfristiga fordringar	13	34,3	33,5	35,1
Kassa och bank	14	74,1	79,2	88,0
Summa omsättningstillgångar		155,1	144,4	160,0
SUMMA TILLGÅNGAR		633,9	614,8	644,0
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER				
Eget kapital				
Eget kapital vid årets början		296,9	266,8	266,8
Justering eget kapital		-	-	3,1
Årets (periodens) resultat		14,7	28,6	27,0
Summa eget kapital		311,5	295,4	296,9
Avsättningar				
Avsättningar för pensioner	15	34,9	26,1	32,3
Andra avsättningar	16	-	6,0	-
Summa avsättningar		34,9	32,1	32,3
Skulder				
Långfristiga skulder	17	195,4	213,0	213,4
Kortfristiga skulder	18	92,1	74,2	101,5
Summa skulder		287,5	287,2	314,8
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		633,9	614,8	644,0
ANSVARSFÖRBINDELSER				
Pensionsförpliktelser		146,3	146,7	147,7
- varav Borås stad		3,7	-	3,1
- varav löneskatt		28,6	28,6	28,8
Ställda panter	19	0,3	0,3	0,3
Borgensförbindelser	20	269,2	269,3	269,2
Förvaltade fonder	21	1,0	1,0	1,0

7.3 Noter

Belopp i mnkr	2019 -aug	2018-aug	2018
Not 1 Verksamhetens intäkter			
Försäljningsmedel	4,4	4,3	6,8
Taxor och avgifter	25,2	24,1	34,7
Hysesintäkter	3,0	2,4	3,5
Bidrag	31,4	34,6	51,3
-varav från staten	17,6	21,5	36,3
Försäljning av tjänster och verksamheter	6,1	4,9	7,1
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	-	-	-
Försäljning av exploateringsfastigheter (jämförelsestörande post)	7,3	-	18,6
Summa verksamhetens externa intäkter	77,4	70,2	121,9
Not 2 Verksamhetens kostnader			
Bidrag	-13,9	-12,7	-19,9
Entreprenad och köp av verksamhet	-87,9	-73,2	-113,2
Konsulttjänster och tillfälligt inhyrd personal	-5,9	-4,5	-8,7
Personalkostnader	-253,3	-234,4	-374,6
Lokalkostnader	-7,8	-6,2	-9,3
Övriga kostnader	-44,6	-41,4	-70,4
Sålda tomträtter (jämförelsestörande post)	-0,5	-	-1,3
Summa verksamhetens kostnader	-414,0	-372,3	-597,4
Not 3 Skatteintäkter			
Preliminära skatteintäkter	308,4	289,5	434,2
Slutavräkning	-4,3	-1,2	-1,9
Summa skatteintäkter	304,1	288,3	432,3
Avräkningsbelopp per invånare (kr)			
Slutavräkning 2018, korrigerad	44	-130	-137
Preliminär slutavräkning 2019	-503	1	-61
Not 4 Generella statsbidrag och utjämning			
Inkomstutjämningsbidrag	45,5	47,6	71,4
Regleringsbidrag	4,4	1,0	1,5
Regleringsavgift	-	-	-
Generella bidrag från staten	1,3	1,5	3,5
Kostnadsutjämningsbidrag	2,6	0,0	-
Kostnadsutjämningsavgift	-	0,0	0,0
Kommunal fastighetsavgift	12,5	12,1	18,1
Utjämning LSS	-2,5	-3,5	-5,3
Summa generella statsbidrag och utjämning	63,9	58,6	89,2
Not 5 Finansiella intäkter			
Försäljning o värdering finansiella anl.tillgångar	0,3	-	-
Ränteintäkter	0,0	0,0	0,0
Bokfört värde, finansiella oms.tillgångar	0,9	-	-
Övriga finansiella intäkter	0,9	1,3	1,7
Återföring av avsättning	-	-	6,0
Summa finansiella intäkter	2,1	1,4	7,7
Not 6 Finansiella kostnader			
Räntekostnader på långfristiga lån	-1,2	-1,3	-1,9
Räntekostnader för leverantörsskuld	-	-	-
Värdereglering finansiella oms.tillgångar	-1,0	-	-
Bankkostnader	-0,2	-	-
Övriga finansiella kostnader	-0,0	-0,1	-0,1
Summa finansiella kostnader	-2,4	-1,4	-2,0

Belopp i mnkr	2019 -aug	2018-aug	2018
Not 8 Immateriella anläggningstillgångar			
Anskaffningsvärde	3,8	3,7	3,8
Ackumulerade avskrivningar	-3,2	-2,6	-2,8
Bokfört värde	0,6	1,1	1,0
Redovisat värde årets början	1,0	-	-
Investeringar	-	-	0,0
Flyttningar/omklassificeringar	-	3,7	1,3
Avskrivningar	-0,4	-2,6	-0,3
Redovisat värde periodens slut	0,6	1,1	1,0
Not 9 Mark, byggnader och tekniska anläggningar			
Anskaffningsvärde	653,8	600,2	621,0
Ackumulerade avskrivningar	-218,4	-199	-205,8
Bokfört värde	435,4	400,6	415,2
Redovisat värde årets början	415,2	402,2	402,2
Investeringar	32,9	9,6	30,4
Flyttningar/omklassificeringar	-	0,7	0,7
Utrangeringar	-	-0,0	0,0
Avskrivningar	-12,6	-11,8	-18,1
Redovisat värde periodens slut	435,4	400,6	415,2
Not 10 Maskiner och inventarier			
Anskaffningsvärde	116,5	112,3	114,7
Ackumulerade avskrivningar	-99,8	-94,3	-96,3
Bokfört värde	16,7	18,1	18,4
Redovisat värde årets början	18,4	21,1	21,1
Investeringar	1,8	3,1	5,4
Flyttningar/omklassificeringar	-	-4,4	-1,9
Utrangeringar	-	-	-0,0
Avskrivningar	-3,5	-1,7	-6,2
Redovisat värde periodens slut	16,7	18,1	18,4

Belopp i mnkr	2019 -aug	2018-aug	2018
Not 12 Finansiella anläggningstillgångar			
Aktier och andelar			
Kommuninvest	4,5	4,5	4,5
Sjuhärads kommunalförbund	0,3	0,3	0,3
Coompanion Sjuhärad	0,0	0,0	0,0
Inera AB	0,0	0,0	0,0
Gryab	1,0	-	-
Övrigt	0,0	0,0	0,0
Summa aktier och andelar	5,8	4,9	4,9
Grundfondskapital			
Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder	1,0	1,0	1,0
Långfristiga placeringar			
Aktieindexobligationer mm	4,9	6,0	6,0
Långfristiga fordringar			
Kommuninvest förlagslån	1,6	1,6	1,6
Summa finansiella anläggningstillgångar	13,3	13,5	13,5
Not 13 Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	2,2	2,5	5,3
Diverse kortfristiga fordringar	23,8	4,9	7,4
- varav fordran mervärdesskatt	1,4	1,2	1,5
Förutbetalda kostnader	3,8	3,2	3,7
Upplupna intäkter	4,5	22,8	18,8
Kortfristiga placeringar	0,0	-	-
Summa kortfristiga fordringar	34,3	33,5	35,1
Not 14 Kassa och bank			
Bank	74,1	79,2	88,0
Summa Kassa och bank	74,1	79,2	88,0
Not 15 Avsättningar pensioner			
Särskild avtalspension	-	0,4	-
Förmånsbestämd ålderspension	27,4	17,4	24,7
Pension till efterlevande	0,7	0,8	1,3
Avsättning Borås stad	-	2,5	-
Summa pensioner	28,1	21,1	26,0
Löneskatt	6,8	4,5	6,3
Löneskatt Borås stad	-	0,6	-
Summa pensioner och löneskatt	34,9	26,1	32,3
Specifikation:			
Ingående avsättning	32,3	25,2	25,2
Nya förpliktelser under året	2,8	1,3	9,3
varav nyintjänad pension	2,2	0,8	4,3
varav ränte- och basbeloppsuppräkringar	0,5	0,5	0,5
varav ändring av försäkr.tekn. grunder	-	-	-
varav pension till efterlevande	-	-	0,4
varav övrigt	0,1	-	4,2
Årets utbetalningar	-0,7	-0,4	-1,0
Borås stad	-	-0,1	-2,6
Förändring av löneskatt	0,5	0,2	1,4
Summa avsatt till pensioner inkl löneskatt	34,9	26,1	32,3
<i>Aktualiseringsgrad:</i>	82,0 %	82,0 %	82,0 %

Belopp i mnkr	2019 -aug	2018-aug	2018
Not 16 Avsättning resultat			
Ingående avsättning	-	6,0	-
Periodens avsättning	-	-	-
Summa avsättning resultat	-	6,0	-
Not 17 Långfristiga skulder			
Kommuninvest	195,0	213,0	213,0
Långfristig leasingskuld	0,4	-	0,4
Summa långfristiga skulder	195,4	213,0	213,4
Not 18 Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder	12,4	7,9	21,1
Personalens skatter och avgifter	11,9	12,7	12,3
Övriga kortfristiga skulder	8,2	0,2	0,2
Förutbetalda intäkter	20,7	11,8	21,5
Upplupna kostnader	38,9	41,6	46,4
- varav löner	1,4	1,9	1,3
- varav semesterlöneskuld	7,6	7,3	13,8
Summa kortfristiga skulder	92,1	74,2	101,5
Not 19 Ställda panter			
Flässjum Övregården 4:98	0,3	0,3	0,3
Not 20 Borgensförbindelser			
Stiftelsen Bollebygds Hyresbostäder	262,0	262,0	262,0
Förlustansvar för egna hem	0,1	0,1	0,1
Gadden	3,5	3,5	3,5
Hulta Golfklubb	3,7	3,7	3,7
Summa borgensförbindelser*	269,2	269,2	269,2
Not 21 Förvaltade fonder			
Gustaf Werners fond	avvecklad	0,2	0,2
Arvid Nedsjöns fond	avvecklad	0,1	0,2
Sociala samfonden II och III	avvecklad	0,0	-
Verner Olofssons stiftelse	0,6	0,6	0,6
Kommunalhusfonden	avvecklad	0,0	-
Summa förvaltade fonder	0,6	1,0	1,0

*Uppgifter om kommunens förpliktelser genom Kommuninvest finns i slutet av avsnitt 7.4.

7.4 Redovisningsprinciper

Redovisningen har upprättats utifrån kommunallagen, lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) samt Rådet för kommunal redovisnings (RKR) rekommendationer. Om avsteg från detta är gjorda så anges det specifikt nedan.

Intäkter och kostnader

Inkomster och utgifter är i allt väsentligt periodiserade till rätt period. En gräns på ett basbelopp gäller, inkomster eller utgifter över detta bör alltid periodiseras. Statsbidrag som inte är generella utan avser något visst projekt eller liknande, periodiseras alltid (om saldot överstiger ett basbelopp). Anslutningsavgifter avseende VA-verksamheten redovisas som verksamhetens intäkter och periodiseras på 50 år. Den semesterskuld (inkl. ferielöner och uppehållslöner) som finns redovisas som en kortfristig skuld i balansräkningen. Timlöner som intjänats i augusti men utbetalas i september är periodiserade och belastar resultatet för augusti. Lånekostnader belastar resultatet det år då de uppkommer och har inte inräknats i respektive tillgångs anskaffningsvärde, dvs huvudmetoden används. Internräntan har satts till 1,5 procent 2019 och är samma som den som SKL tagit fram som exempel. Kommunen har inte gjort någon egen beräkning kring om någon annan internränta hade varit mer lämplig. Slutavräkning av skatteintäkterna är periodiserade med 8/12-delar och bygger på SKL:s senaste prognos.

Tillgångar och skulder

Investeringar som aktiveras har som princip haft ett anskaffningsvärde kring minst ett basbelopp (46 500 kr) och en livslängd på minst tre år.

Kommunen tillämpar komponentredovisning fr.o.m. 2015. Avskrivningstider är framtagna utifrån rekommendationer från RKR och branschen, dessutom har diskussioner förts med andra kommuner för att skapa likvärdighet. Avskrivningar sker linjärt för alla slag av tillgångar. Mark och konst skrivs inte av.

	Mark, byggnader och tekniska anläggningar	Maskiner och inventarier	Immateriella tillgångar
Avskrivningstider	15-70 år	3-50 år	3-7 år

Byggnader har delats in i fem komponenter, gator har mellan 2-5 komponenter beroende på typ. Investeringar inom VA har redan haft karaktären av

komponentredovisning eftersom de ingående delarna ofta är lätt identifierbara, men fem komponenter finns inom detta område. En uppdelning i komponenter anses motiverad om respektive komponent har ett värde på minst 100 tkr. Då val görs mellan om en åtgärd ska ses som en underhållskostnad eller en investering, används också 100 tkr som minsta belopp, även om undantag kan ske.

Några justeringar har inte skett på gamla investeringar. Arbetstiden för att gå igenom äldre objekt har hittills inte ansetts motiverad då det är sannolikt att man hamnar någorlunda kring samma avskrivningstider ändå. Det innebär att det finns äldre anläggningar i kommunens balansräkning som inte delats upp i komponenter och det innebär att RKR 4 inte följs fullt ut.

Pågående investeringar i exploateringsområden har tidigare löpande redovisats som en omsättningstillgång, eventuella inkomster har blandats med utgifterna och ett nettosaldo har bokförts som pågående investering. Fr o m 2018 följer kommunen dock normeringen vilket innebär att försäljningsinkomsten matchas med nedlagda utgifter, medan övriga utgifter för gator och allmän platsmark komponentindelas och aktiveras.

Som beskrevs i avsnitt 6.2 så klassas fyra av leasingavtalen som finansiella. Dessa ska redovisas dels som en tillgång och dels uppdelat som en långfristig respektive kortfristig skuld, tillgången ska skrivas av utefter sitt nyttjande. På grund av tidsbrist och en något oklar hantering i anläggningsreskontran så är det 2018 års uppgifter som finns bokförda i balansräkningen i delåret. Det innebär att tillgångssidan är undervärderad med 552 177 kronor och skuldsidan är också undervärderad med lika mycket. Resultatet påverkas inte. Nyckeltal som soliditet påverkas något, men där görs inga jämförelser i delårsbokslutet. Rättning kommer att ske till helårsbokslutet. Uppgifterna i avsnitt 6.2 är korrekta.

Kommunen har bytt pensionsadministratör, från KPA till Skandia. Bytet gjordes den 1 april i år. Enligt Skandia är det alltid ett merarbete som behöver göras för att få fram uppgifter kring skuld och ansvarsförbindelse den första gången, vilket de inte har hunnit med till detta delårsbokslut. Det innebär att beräkningarna för pension grundas på KPA:s underlag inför bokslutet 2018 och de prognoser som

då gällde för 2019, fördelat på 8 månader. Detta innebär naturligtvis en viss risk att skuldens storlek bygger på något gamla uppgifter.

Bollebygds kommun har inte infört någon resultatutjämningsreserv.

Sammanställd redovisning

Som angavs i avsnitt 6.6 så upprättar inte Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder (Bollebo) något delårsbokslut vilket gör att en sammanställd redovisning saknas. Enligt LKBR är det inte längre obligatoriskt att inkludera koncernföretagen i delårsrapporten, det får bedömas av varje kommun om det är nödvändigt. För Bollebygds kommun är det ändå möjligt att utvärdera god ekonomisk hushållning.

Solidarisk borgen

Bollebygds kommun har 2019-06-30 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 289 kommuner och regioner som per 2019-06-30 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser.

Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemmarna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlem lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemmarnas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening.

Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Bollebygds kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2019-06-30 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 457 518 224 647 kronor och totala tillgångar till 455 142 673 043 kronor. Bollebygds kommuns andel av de totala förpliktelserna uppgick till 503 392 159 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 500 609 149 kronor.

8. Medarbetare

8.1 Personalstatistik

Tabell 15.

	Jan – aug 2019			Jan - aug 2018		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Antal tillsvidareanställda	534	105	639	521	96	617
Andel tillsvidareanställda %	84	16	100	84	16	100
Antal visstidsanställda	61	29	90	59	33	92
Andel visstidsanställda %	68	32	100	64	36	100
*Antal timavlönade (timmar)	42 627	23 238	65 864	51 847	24 049	75 896
Övertid/fyllnad/mertid (timmar)	2 455	772	3 227	4 816	1 131	5 947
Andel tillsvidareanställda m. heltid	89,1	96,2	90,3	88,3	95,9	89,4
Sjukfrånvaro (%)	8,7	3,9	7,7	7,0	5,3	6,7
Sjukfrånvaro ≥ 60 dagar (%)	41,7	17,1	39,1	39,5	31,8	38,3
Sjukfrånvaro ≤ 29 år (%)	7,3	4,6	6,4	6,3	4,4	5,7
Sjukfrånvaro 30-49 år (%)	8,5	3,8	7,6	6,8	5,9	6,6
Sjukfrånvaro ≥ 50 år (%)	9,4	3,5	8,4	7,6	5,3	7,2

Antalet tillsvidareanställda medarbetare har ökat med 22 personer jämfört med samma period 2018. Ökningen har framförallt skett inom utbildningsförvaltningen. Inom samhällsbyggnads-förvaltningen har det skett en minskning med 3 personer.

Andelen tillsvidareanställda med heltid fortsätter att öka i kommunen, 90,3 % vilket innebär en ökning med 0,9 procentenheter. Männerna har en genomsnittlig sysselsättningsgrad om 92,3% och kvinnorna genomsnittlig sysselsättningsgrad om 79%.

Mer- och övertidstimmar har jämfört med 2018 minskat med ca 45 %, framför allt för kvinnor.

Sjukfrånvaron i kommunen som helhet har ökat med ca 1 procentenhet jämfört med samma period 2018. En markant skillnad märks inom socialförvaltningen där den totala sjukfrånvaron stigit med ca 2,2 procentenheter. Inom samhällsbyggnad har långtidssjukskrivningarna ökat markant. Den stigande sjukfrånvaron är ett orosmoment och för att vända trenden är det viktigt att arbeta för en hållbar arbetsplats med god arbetsmiljö för både chefer och medarbetare.

8.2 Kompetensförsörjning

Pensionsavgångar, personalomsättning och ökad efterfrågan på välfärdstjänster gör att alla kommuner och regioner måste rekrytera många nya medarbetare de kommande åren. Utifrån det är det av största vikt att arbeta strategiskt med kompetensförsörjningen i kommunen. Kompetensförsörjning omfattar att attrahera, rekrytera, behålla och utveckla medarbetare och chefer så medborgarnas behov tillgodoses och verksamhetens mål uppfylls. Utmaningen är att attrahera och locka unga att arbeta i välfärdsyrkena, erbjuda en bra arbetsmiljö och möjligheter till en långsiktig professionell utveckling i kommunens verksamhet.

För att möta framtiden är det viktigt att arbeta brett med kompetensförsörjningsfrågan utifrån Sveriges Kommuner- och Landstings (SKL) nio strategier för att klara kompetensförsörjningen.

1. **Använd kompetensen rätt** – Vem ska göra vad, och på vilket sätt? Det gäller att ta tillvara på och utveckla den kompetens som finns för att kunna ge den bästa och mest effektiva samhällsservicen.
2. **Breda rekryteringen** – Fler kan bidra till välfärden och det gäller att tillvarata allas kompetens.
3. **Fler jobbar mer** – Genomförande av heltid som norm.
4. **Förläng arbetslivet** – Skapa förutsättningar för fler att arbeta längre
5. **Visa karriärmöjligheterna** – Att skapa en ny och bredare syn på karriär och karriärmöjligheter inom organisationen.
6. **Skapa engagemang** – Med ökad delaktighet och större engagemang skapas en bättre arbetsmiljö och ökar chansen till att medarbetare stannar länge på sin arbetsplats och utvecklas med den.
7. **Nyttja tekniken** – Att använda nya tekniska lösningar där det är möjligt och bidrar till effektivisering och bättre kvalitet.
8. **Marknadsföra jobben** – Tala väl om verksamheten och ge människor chansen att prova på jobben. Goda erfarenheter från praktik och feriejobb lockar fler till de olika arbetena i kommunen.

9. **Underlätta lönekarriär** – Att arbeta med individuell och differentierad lön utifrån beslutad lönestruktur. Genom jämställda och sakliga löner utvecklas verksamheten.

Under våren har ett arbete med att ta fram en strategisk kompetensförsörjningsplan för hela kommunen påbörjats och arbetet kommer att fortgå under hösten och våren 2020. Den strategiska kompetensförsörjningsplanen utgår från SKLs strategier och kollektivavtalen med de fackliga organisationerna.

Under våren har Bollebygds kommun deltagit på STARK-dagen på högskolan i Borås som är en arbetsmarknadsdag för studenter där arbetsgivare kan marknadsföra sig och knyta kontakter med potentiella framtida medarbetare. Syftet var dels att marknadsföra Bollebygd kommun som arbetsgivare och aktivt rekrytera nya medarbetare.

Bollebygds kommun har en relativt hög personalomsättning jämfört med andra vilket leder till att rekryteringsbehovet i kommunens verksamheter under året har varit stort och alla förvaltningar har under perioden rekryterat nya medarbetare. Samtliga förvaltningar har stora utmaningar i vad gäller rekrytering av rätt kompetens av både tillsvidareanställda och vikarier. Det är mycket vanligt att nya medarbetare med rätt kompetens inte hittas till lediga arbeten och verksamheterna blir då tvungna att anställa någon med fel kompetens, då oftast på en tidsbegränsad anställning.

Processen att rekrytera tar tid och försvåras märkbart av den tuffa konkurrens som råder på arbetsmarknaden mellan olika arbetsgivare. Väl på plats så krävs också tid och resurser för att introducera och lära upp nya medarbetare. Tappet i kompetens när en medarbetare slutar samt den insats som krävs för att ge en ny medarbetare rätt förutsättningar för att komma in i arbetet på ett bra sätt gör att verksamhetsutveckling försvåras.

Alla medarbetare och chefer har en individuell utvecklingsplan utifrån dialog mellan chef och medarbetare. Under året har dessa planer följts utifrån det individuella behovet. På chefsdialoger har kommunens chefer fått information/utbildats i kommungemensamma processer. Chefsdialogerna sker 4 gånger per år. Nya chefer har under våren haft möjlighet att delta på

Göteborgsregionens (GR:s) utvecklingsprogram ny som chef. En viktig del i ledarutvecklingen är också att erbjuda både nya och mer erfarna chefer handledning i sin chefsroll.

Verksamhetsspecifika utbildningar/kompetensutvecklingsinsatser genomförs under året på förvaltningarna för enstaka eller flertalet medarbetare genom bland annat seminarier, konferenser och internutbildningar. Förvaltningarna analyserar och bedömer kontinuerligt utvecklingsbehovet hos medarbetarna och utvecklingsinsatser genomförs dels utifrån varje medarbetares individuella utvecklingsplan och dels genom behov i verksamheten.

8.3 Mångfald och jämställdhet

Det finns en kommungemensam årsplan fram för att arbeta med aktiva åtgärder för jämställdhet och mångfald i arbetslivet. Hittills under året har ett flertal aktiviteter genomförts i verksamheterna enligt plan.

Bland annat har frågeområdena i dokumentet för medarbetarsamtal kompletterats med frågor som rör diskriminering, trakasserier och kränkande särbehandling för att kunna fånga detta på individnivå. Under maj har medarbetarenkäten genomförts och resultatet kommer att presenteras i höst. Utifrån resultatet ska varje chef på gruppnivå med sin arbetsgrupp arbeta med åtgärder utifrån resultatet från medarbetarenkäten. Arbetet kommer att påbörjas under hösten och fortgå under 2020. Det finns metodverktyg för att fånga beteenden och attityder i arbetsgrupperna i frågor som rör jämställdhet och mångfald. Dessa metodverktyg används på arbetsplatsträffar.

Den politiskt beslutade lönestrukturen i Bollebygds kommun har till syfte att ge cheferna förutsättningar att erbjuda konkurrenskraftiga och jämställda löner.

8.4 Arbetsmiljö och hälsa

Målet med arbetsmiljöarbetet är att förena en väl funderade verksamhet med ett långsiktigt och hållbart arbetsliv. För att skapa systematik i arbetsmiljöarbetet har en kommungemensam årsplanering, ett så kallat SAM-hjul, tagits fram som vägledning för chefer. I planeringen framgår bland annat vilka aktiviteter som ska

genomföras och när det ska vara klart. Under året har ett arbete med att vidareutveckla rutiner och stödmaterial för det systematiska arbetsmiljöarbetet påbörjats och beräknas vara klart våren 2020. Rehabiliteringsprocessen är ett viktigt instrument som bidrar till att Bollebygds kommun har ett tydligt och effektivt rehabiliteringsarbete så att medarbetarna, med god hälsa, kan kvarstå eller återgå till arbete i största möjliga omfattning efter sjukdom.

Under våren har arbetet med att implementera verksamhetssystemet Adato fortsatt. Adato är det verksamhetssystem där cheferna dokumenterar allt som händer i en rehabiliteringsprocess för sina medarbetare och bidrar till en bättre struktur i rehabiliteringsarbetet. Systemet syftar till att cheferna genom tidiga signaler kan fånga upp tecken på ohälsa och hjälper även cheferna att systematiskt dokumentera händelser i ett ärende så att de exempelvis vid ett chefsbyte kan läsa vad som gjorts innan i ett ärende. Under våren har flera chefer deltagit i workshops för att få stöd i systemet.

I Bollebygds kommun används KIA-systemet för att rapportera avvikelser i arbetsmiljön. KIA syftar till att systematisera anmälningsförfarandet och enklare kunna se när, var och hur en avvikelse inträffar för att förhindra att den sker igen. Systemet ger även fackliga representanter både en insyn i de händelser som händer och ett ansvar i att hjälpa arbetsgivaren att se till att händelserna inte inträffar igen. Chefer har under våren haft möjlighet att delta i workshops i KIA för att få stöd och utbildning i systemet. Medarbetare har på arbetsplatsträffar fått information om hur en anmälan och arbetsskador och tillbud i KIA går till. Detta arbete kommer att fortsätta under hösten.

Introduktion på den nya arbetsplatsen är viktigt för trivsel på arbetet. Utifrån det har det under året ett omfattande introduktionsprogram för nya chefer arbetats fram och börjat implementeras. 2019 ses som ett pilotår vilket innebär att introduktionsprogrammet förfinas efter hand. Under sen vår har även ett arbete med ett kommungemensamt introduktionsprogram för medarbetare initierats. Introduktionsprogrammet för nya medarbetare beräknas vara klart under 2020.

Kommunen genomför en kommungemensam introduktionsdag för nya medarbetare varje år där de nya medarbetarna får information om viktiga delar i kommunens verksamhet och kunskap om kommungemensamma delar som är

viktiga att känna till som medarbetare i Bollebygds kommun. Introduktionsdagen avslutas med en mycket uppskattad busstur genom kommunen.

Pilotprojekt för ny uppföljningsmodell

2018 startades ett pilotprojekt för att ta fram en ny uppföljningsprocess för våra medarbetare. Ett pilotprojekt med enheter från samtliga förvaltningar har under 2018 och våren 2019 pågått. Syftet med den nya processen är att ha fokus på en kontinuerlig dialog mellan chef och medarbetare som främjar resultat och välmående för en hälsosam och hållbar arbetsvardag. Den kontinuerliga dialogen stödjer ett hälsofrämjande och utvecklande ledarskap och medarbetarskap till nytta och utveckling för både verksamhet och individ. Dialogen förväntas också främja det positiva sambandet mellan individens bidrag till verksamhetens mål, utveckling för medarbetaren och löneutveckling. Pilotprojektet har under våren utvärderats med mycket gott resultat och vi kan i deltagande enheter se positiva samband för ett hållbart arbetsliv. Utifrån det har pilotprojektet förlängts ett år och i pilotår 2 deltar större delen av kommunens enheter. Pilotår 2 utvärderas under våren 2020.

Hälsofrämjande aktiviteter

Verksamheterna har varit aktiva att använda sig av kulpengen, vars syfte är att stärka gemenskapen och främja trivseln i kommunens alla arbetsgrupper.

Bollebygds kommun stödjer genom friskvårdsbidrag medarbetare att ta ett aktivt ansvar för din egen hälsa. Under de första sju månaderna har ca 35% av medarbetarna nyttjat friskvårdsförmånen.

Arbetsgivarens erbjudande om massage till subventionerad kostnad används flitigt av medarbetarna och kommunens förbokade tider är i stort sett fyllda.

Medarbetarna erbjuds som tidigare anonym kostnadsfri rådgivning av både privat- och arbetsrelaterad karaktär - dygnet runt med hjälp av Falck Healthcare..

9. Internkontroll

Nämnderna har ansvaret för internkontrollen inom sina områden och redogör i sina respektive delårs- och årsrapporter om läget och vad de gör. Nämndernas

rapportering görs dock i huvudsak i deras årsrapporter och därför görs heller ingen uppföljning här i kommunens delårsrapport.

10. Revisionsberättelse